

Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1846

bron

*Handelingen der jaarlijksche vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te
Leiden, gehouden den 18 van Zomermaand 1846. Z.p., z.j.*

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_jaa002184601_01/colofon.htm

© 2004 dbnl

**Handelingen der jaarlijksche vergadering van
de Maatschappij der Nederlandsche
Letterkunde *te Leiden,***

Gehouden den 18 van Zomermaand 1846.

Tegenwoordig de Heeren: *M. Siegenbeek*, Voorzitter; *Mr. J.T. Bodel Nijenhuis*, Secretaris; *Mr. J.G. la Lau*, Penningmeester; *Ds. A. de Vries*; *Mr. H.W. Tydeman*; *Mr. Jeronimo de Vries*; *A. Blussé de Jonge*; *Mr. H. Wijnbeek*; *A. Doyer Tz.*; *Prof. A. des Amorie van der Hoeven*; *Dr. F.H.L. Donckermann*; *G. van Orden*; *Ds. D.H. Wildschut*; *Dr. J.T. Bergman*; *Prof. U.G. Lauts*; *I.A. Nyhoff*; *Ds. J.C. Fabius*; *Prof. J.F. van Oordt*; *Prof. A.H. v.d. Boon Mesch*; *Prof. P.O. v.d. Chijs*; *Mr. J. van Lennep*; *Mr. J. Fabius*; *Mr. W.J.C. van Hasselt*; *Dr. F.J. van Maanen*; *Ds. W. Scholten*; *Mr. A.C.G. Alsche*; *Mr. L.Ph.C. van den Bergh*; *Ds. J.J. van Voorst*; *Ds. H. Fangman*; *C. Gebel*; *Dr. C. Leemans*; *Ds. I. van Harderwijk*; *Ds. G.H. van Senden*; *Prof. A.C. Holtius*; *Mr. C.A. Kluit*; *Ds. B. ter Haar*; *Mr. H.J. Koenen*; *Ds. N. Beets*; *Ds. A.P. van Groningen*; *Dr. W.J.A. Jonckbloet*; *Ds. K. Sybrandi*; *Mr. J. de Wal*; *J.J.F. Noordziek*; *Dr. M. de Vries*; *Dr. H.R. de Breuk*; *Dr. R.P.A. Dozy*.

[Toespraak van de voorzitter, M. Siegenbeek]

[Levensbericht van J. Bondt, J.H. graaf van Rechten, J.H. van Reenen, J. Kinker, T.C. de Bordes, J.G. baron Verstolk van Soelen, R.P. van de Kastele, J. Dermout, M.J. Adriani, W.C.L. Clarisse, G.J. Rooijens, C.F. van Maanen, P.F. Hubrecht]

De Voorzitter opent de Vergadering met de volgende aanspraak:

MIJNE HEEREN, ZEER GEACHTE MEDELEDEN!

Op dezen tachtigsten verjaardag onzer Maatschappij, waarop ik, voor de vierentwintigste maal, als Voorzitter, in uw midden mag optreden, breng ik u mijne hartelijke welkomstgroete bij uwe zamenkomst te dezer plaats. Veel verblijdends is der Maatschappij in het afgelopen jaar te beurt gevallen, zoo als uit het Verslag van onzen geachten Secretaris blijken zal. Doch mijne vreugde hierover, en zeker ook de uwe, wordt niet weinig verstoord door de gedachte aan een dertiental verdienstelijke mannen, die, binnen dat tijdsbestek, door den dood uit ons midden werden weggerukt. Gij verlangt buiten twijfel, dat ik, naar gewoonte, het voorbeeld van mijnen eerbiedwaardigen Voorganger zal volgen, en zoo beknopt mogelijk, aan onze geëerde afgestorvenen de hulde van onze erkentenis brengen. In het vertrouwen op uwer aller goedkeuring, ga ik terstond tot de volvoering

dezer wel treurige, maar in mijn oog, heilige taak over.

[Levensbericht van Jan Bondt]

De eerste der bedoelde Leden, die op den 8sten Julij des vorigen jaars uit het leven scheidde, was de Heer Mr. JAN BONDT, sedert 1828 aan deze Maatschappij verbonden, doch aan welke zijne veelvuldige bezigheden hem enkel vergunden den luister van zijnen algemeen geachten naam te leenen. De meesten uwer kennen zeker zijne *Levensschets*, door een' onzer oudste en achtbaarste Leden, den als Regtsgeleerde, Dichter en Redenaar beroemden Mr. M.C. VAN HALL op het keurigst bewerkt, waarin 's mans verdiensten, als Regtsgeleerde, kundig en ijverig bevorderaar der belangen van den handel, nuttig burger van den Staat, en daarom door onzen vorigen en tegenwoordigen Koning hoog gewaardeerd, als achtenswaardig mensch eindelijk, met eene frischheid en levendigheid geschilderd zijn, welke anders slechts aan jeugdiger leeftijd eigen plegen te wezen. Gij zult derhalve niet van mij wachten, dat ik u daarvan een dor en mager geraamte voorhoude, evenmin als gij wenschen zoudt, dat een weinig geoefend schilder u eene gebrekkige kopij van een meesterstuk van *Rubbens* of *van Dijk* leverde.

[Levensbericht van Jacob Hendrik, graaf van Rechteren]

Slechts één' dag later, op den 9den namelijk der voornoemde maand Julij, ontviel der Maatschappij, en het vaderland, in 58jarigen ouderdom, een ander geacht Lid, met name de Hr. Mr. JACOB HENDRIK, *Graaf van Rechteren*, dien wij, sedert het jaar 1836, onder onze medeleden mogten tellen. Groot bovenal waren, als Gouverneur van Overijssel, zijne verdiensten omtrent dat gewest. Doch daar die verdiensten, elders naar waarde in het licht gesteld, schier eeniglijk de stoffelijke welvaart van dat gewest betreffen, mag ik mij, hier ter plaatse, van derzelve vermelding met regt ontslagen rekenen. Als volksvertegenwoordiger, in welke aanzienlijke betrekking hij, verscheidene jaren achtereen, het heil des vaderlands, naar zijne beste inzigten, zocht te bevorderen, onderscheidde hij zich als vurig voorstander der liberale beginselen, ja liet zich door zijnen ijver wel eens zoo verre vervoeren, dat hij zelfs bij mannen van gelijke denkwijze, doch van een meer bezadigd gestel, tegenspraak vond*. Dat hij een begaafd redenaar was, bewijzen verscheidene redevoeringen, door hem in de tweede kamer der Staten-generaal uitgesproken. Ook als mensch genoot hij, om vele beminnelijke en lofwaardige hoedanigheden, de genegenheid en achting van allen, die het voorregt hadden hem van nabij te

* Ik bedoel hier in 't bijzonder zijne uitvoerige verdediging van het regt eens volksvertegenwoordigers, om, wegens louter verschil van inzigten omtrent het Staatsbestuur, het Budget van Staat af te stemmen; een gevoelen, dat in den Hoogleraar THORBECKE, bij dezelfde gelegenheid, een' krachtigen bestrijder vond.

kennen. Zijn overlijden in een' weinig gevorderden ouderdom, wordt vooral door zijne mede-ingezetenen van Gelderland, waar hij in 1787 te Appeltern het eerste licht zag, en die van Overijssel, met regt, als eene algemeene ramp betreurd.

[Levensbericht van Jacob Hendrik van Reenen]

Nog grooter verlies voor letteren en wetenschappen trof de Maatschappij op den 3den der volgende maand Augustus door het afsterven in ruim 62jarigen ouderdom van den Heer Mr. JACOB HENDRIK VAN REENEN, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw en sedert 1830 aan haar verbonden. In den jare 1783 te Amsterdam uit een deftig geslacht geboren, genoot hij alle de voordeelen eener geletterde opvoeding, en leide zich aan het Athenaeum zijner geboortestad, met loffelijke vlijt en het gelukkigst gevolg, op de beoefening der oude letteren en regtsgeleerdheid toe, en gaf van zijne vorderingen in de eerste, reeds in den jare 1806, nog student zijnde, eene merkwaardige proeve in eene keurig bewerkte *Disputatio de Q. Horatii Flacci epistola ad Pisones*, welke hij, onder den Hoogleeraar VAN LENNEP, openlijk verdedigde. Later nam hij het Hoogleeraarambt der Regten aan het genoemde Athenaeum, verscheidene jaren achtereen, met lof waar. Geraden achtende, dien post neder te leggen, trad hij de loopbaan der staatkunde in, en behartigde een' geruimen tijd, als Lid der tweede kamer van de Staten generaal, met ijver en verstand, de belangen van het vaderland. Tot aan

zijn overlijden behoorde hij mede tot de Bezorgers van het Athenaeum, waarvan hij vroeger als Hoogleraar een der sieraden geweest was, en zocht deszelfs bloei, naar zijn' beste vermogen, in stand te houden en te vermeederen. De derde klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut telde hem insgelijks onder hare werkzame en verdienstelijke Leden. Met regt derhalve wordt zijn verlies door alle beoefenaars en voorstanders van letteren en wetenschappen betreurd, gelijk door alle hoogachters van regtschapenheid en Godsvrucht, die hem gekend hebben.

[Levensbericht van Johannes Kinker]

Op den 17den September des jaars 1845 verloor de Nederlandsche Letterkunde, door het afsterven van Mr. JOHANNES KINKER, een van hare luisterrijkste sieraden. Schoon hij den ouderdom van ruim 81 jaren mogt bereiken, was zijn dood, wegens de helderheid van hoofd, en kracht van geest en ligchaam, welke hem ten einde toe bijbleven, nog als ontijdig te beschouwen. Op den eersten dag van het jaar 1764, aan den Overtoomschen weg, onder Nieuwer Amstel geboren, leide hij reeds in zijne jeugd zoo groot eene schranderheid, en zucht tot kennis aan den dag, dat men besloot hem tot de beoefening der wetenschappen en met name der Geneeskunde, waartoe zijne neiging het meest overhelde, op te leiden. Doch, toen hij gereed stond, om aan de Hoogeschool van Utrecht tot Doctor in die wetenschap bevorderd te worden,

bewogen hem zijne bloedverwanten, die, volgens het gevoelen der Geneesheeren, hem te zwak keurden, om hare praktijk te oefenen, zich eene andere loopbaan te kiezen. Hij gaf zich dan aan de beoefening der Regtsgeleerdheid over, en leide zich daarop met geen' minderen ijver, dan vroeger op die der Geneeskunde, toe. Met lof de waardigheid van Doctor in de beide Regten verkregen hebbende, zette hij zich, als Advocaat voor het Hof van Holland, in den Haag neder, waar de beroemde BILDERDIJK toen insgelijks de praktijk der Regten oefende. Hier ontstond tusschen beide mannen een gemeenzame omgang, welke op hunne wederzijdsche ontwikkeling, buiten twijfel, een' gunstigen invloed had. Later werden zij gescheiden, daar BILDERDIJK, na de omwenteling van het jaar 1795, genoodzaakt was, het land te verlaten, KINKER zijne woonplaats naar Amsterdam overbragt, waar hij zijn beroep als Advocaat voortzette, tot hij, ter gelegenheid der nieuwe verordeningen op het hooger onderwijs, in den jare 1815 tot Hoogleraar in de Nederlandsche Letterkunde te Luik werd aangesteld. Reeds lang had hij zijne uitnemende bevoegdheid ter bekleeding van dezen post aan den dag gelegd. Niet slechts had hij zich als lofwaardig dichter doen kennen, zoo door zijne *Eerstelingen*, welke hij, nog student zijnde, in het licht zond, als door een aantal nagevolgde of oorspronkelijke tooneelstukken; maar ook had hij

door zijne voortreffelijke *Proeve eener Hollandsche Prosodia* enz., in den jare 1808 door de Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen bekroond, en het Iste deel van hare *Werken* uitmakende, zijne grondige kennis onzer moedertaal, zijn fijn muzikaal gehoor en groote ervarenheid in de toonkunst, met zijn' kieschen smaak en ongemeene schranderheid, heerlijk ten toon gespreid. Als Hoogleeraar te Luik was hij met goed gevolg werkzaam, en wist in de borst van edelaardige jongelingen eene vurige liefde ter beoefening der Nederlandsche taal- en letterkunde te ontvonken. Ook gaf hij, nog te Luik zijnde, eene belangrijke proeve van zijne diepe taalstudie in zijne uitvoerige beoordeeling der *Spraakleer van Bilderdijk*, welke, eerst bij gedeelten in het Tijdschrift, *de Recensent ook der Recensenten* geplaatst, in den jare 1829 in een boekdeel van ruim 300 bladzijden te voorschijn kwam, en voor alle bezitters der genoemde *Spraakleer* onmisbaar is. Reeds vroeger had hij zijne van tijd tot tijd vervaardigde grootere en kleinere gedichten bijeenverzameld, en in III deelen, welke van 1819-1821 uitkwamen, in het licht gezonden. Alle bevoegde regters erkenden in deze verzameling den dichter, die, door oorspronkelijkheid van denkbeelden, levendigheid van verbeelding, gepaste zangerigheid van versmaat, stoutheid en kracht van uitdrukking, zich van het gros der rijmelaren heerlijk onder-

scheidde. - Na de geweldige afscheuring der zuidelijke van de noordelijke Provinciën des Rijks, keerde KINKER, met de overige Hoogleraren, uit de laatste geboortig, naar dezelve terug, en, terwijl de andere aan de onderscheidene Noord-Nederlandsche Hoogeschoolen werden toegevoegd, verkoos hij, op zijnen reeds merklijk gevorderden leeftijd, eene eervolle rust te genieten, welke hem gereedelijk werd toegestaan, en vestigde op nieuw zijne woonplaats te Amsterdam. Hier zette hij zijne wijsgeerige studiën voort, waardoor hij zijn' naam reeds lang te voren met lof had bekend gemaakt. Men weet toch, dat hij, met den geleerden en schranderen VAN HEMERT, een der eersten was, die de wijsbegeerte van den beroemden KANT hier te lande ingang zochten te doen vinden. De derde klasse van het Koninklijke Nederlandsche Instituut, welke hem reeds lang onder hare werkzaamste leden had mogen tellen, genoot bovenal de geurige en krachtige vruchten van zijnen tot kort voor zijn afsterven helderen geest. Met volle regt derhalve mag van KINKER gezegd worden, dat hij tot de uitstekendste geleerden en dichters van ons vaderland behoorde. Als mensch verdiende hij mede en genoot, wegens zijne ronde opregtheid, zijn' leerrijken en geestigen omgang, zijne goedwilligheid en zeldzame bereidvaardigheid, om begane misslagen en overijlingen edelmoedig te erkennen, en, zooveel mogelijk, te herstellen, de ge-

negenheid en achting ook van zulken, die van zijne vreemde gevoelens omtrent sommige, vooral Godsdienstige, onderwerpen zeer verre verschilden*.

[Levensbericht van Tobie Constantijn de Bordes]

De derde der volgende maand October van het meergenoemde jaar 1845 zag onverwacht een ander achtbaar lid ten grave dalen, met name Mr. TOBIE CONSTANTIJN DE BORDES, laatst Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden, en Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw. Te Amsterdam in den jare 1773 uit een deftig geslacht geboren, werd hij, wegens de uitnemende gaven van verstand, die zich reeds vroeg in hem openbaarden, tot de wetenschappen, bijzonder tot de Regtsgeleerdheid opgeleid. Op het Gymnasium onzer gemeene geboortestad troffen wij elkander aan, genoten gezamenlijk het onderwijs van deszelfs hoogst voortreffelijken, en voor mij onvergetelijken bestuurder, R. VAN OMMEREN, en werden in het jaar 1789 ter zelfder tijde, gelijkelijk met wijlen mijnen geachten vriend, den Groninger Hoogleeraar J. TEN BRINK, onder het houden eener redevoering tot de lessen van hooger onderwijs bevorderd. Zoolang wij te zamen onze letteroefeningen aan het Amsterdamsche Athenaeum voortzetten, duurde onze vriendschap en gemeenzame omgang voort; doch zijn vertrek naar de Leidsche Hoo-

* Zie over KINKER de *Muzen-Almanak* voor 1846, bl. 161 en volg.

geschool ter voltooiing zijner studien, terwijl ik te Amsterdam bleef, en de betrekkingen, waarin hij sedert op merkelijken afstand van mij geplaatst werd, bragten wel geene verkoeling van genegenheid, maar nogtans, gedurende een aantal jaren, eene scheiding tusschen ons te weeg, tot wij, in den jare 1828 te zamen aan het Promotiemaal van onze op de Academie met elkander bevriende zonen gezeten, de oude gemeenzaamheid hernieuwden, ons met de herinnering van vroegere dagen verlustigden en, met hartelijkheid, in onze wederzijdsche vadervreugde deelden, van onze zonen, onder de gunstigste vooruitzigten, de Maatschappij te zien intreden. Hij was een man van groote kunde in het vak der Regtsgeleerdheid, waarin hij ten jare 1795 met grooten lof tot Doctor bevorderd werd, na de verdediging eener Dissertatie over een onderwerp, tot het Romeinsche regt behoorende. De achting, welke hij als Regtgeleerde en mensch genoot, was oorzaak, dat hij in verscheidene regterlijke betrekkingen, en eindelijk in die van Advocaat-Generaal bij het Hooge Gerechtshof, en, bij de instelling van den Hoogen Raad, in dezelfde waardigheid bij dien Raad geplaatst werd, en laatstelijk tot Procureur-Generaal bij dat hoogste regterlijke ligchaam werd aangesteld. Van het vertrouwen en de achting, waarmede zijne medeburgers hem vereerden, getuigt insgelijks zijne benoeming tot lid der tweede kamer der Staten-Ge-

neraal, in welke betrekking hij eenige jaren met verlichte vaderlandsliefde en loffelijken ijver werkzaam was, tot dat zijne aanstelling tot Advocaat-Generaal bij den Hoogen Raad de voortdoring van dat lidmaatschap niet langer scheen te veroorloven. - Ofschoon de Regtsgeleerdheid, welke hem, als daarin uitnemend bedreven, eene zoo eervolle loopbaan opende, het hoofdvoorwerp zijner studiën was, wist hij echter ook andere wetenschappen en letteroefeningen op prijs te schatten, en was inzonderheid met eene blakende zucht voor de eer der Vaderlandsche Letterkunde bezielde; weshalve ook zijne benoeming tot lid der Maatschappij in den jare 1829 hem hoogst welgevallig was, en met dankbaarheid door hem werd aangenomen. - Als mensch verdiende en genoot hij ook, wegens de regtschapenheid van zijn karakter, zijne menschenliefde en ongeveinsde Godsvrucht, de achting van allen, die hem kenden; en, gelijk hij, als zoon, zijne pligten getrouw vervuld had, zoo volbragt hij, met geene mindere getrouwheid, die van liefderijk echtgenoot en verstandig en zorgvuldig vader, en mogt ook het genoegen smaken, van zijne dochters gelukkig gehuwd, zijne zonen met eer in de Maatschappij geplaatst, en in 't bijzonder zijnen gelijktijdig met den mijnen gepromoveerden zoon, nog bij zijn leven, tot de aanzienlijke waardigheid van Raadsheer in het Hof van Zuid-Holland bevorderd te zien. Zijne nagedachtenis verdient derhalve niet slechts

voor de zijnen onvergetelijk, maar ook allen, ie echte menschenwaarde op prijs weten te schatten, dierbaar te zijn, gelijk zij dit mij in 't bijzonder steeds blijven zal.

[Levensbericht van Johan Gijsbert, baron Verstolk van Soelen]

Ook de volgende maand November was noodlottig voor de Maatschappij, door het verlies van drie mannen, die, in verschillende betrekkingen, aan haar en het vaderland tot eer verstreken. De eerste van hen is de Heer JOHAN GIJSBERT, Baron VERSTOLK *van Soelen*, sedert het jaar 1832 aan onze Maatschappij verbonden, die op den 3den dier maand, in den ouderdom van 68 jaren, uit het leven scheidde. In den jare 1777 te Rotterdam geboren, ontving hij eene opvoeding, overeenkomstig met den luister zijner geboorte, en leide zich te Göttingen, onder geleide van den beroemden MARTENS, en naderhand te Kiel, op de studie van de Regtsgeleerdheid, het Staats-, Natuur- en Volkenregt toe. Na onze inlijving in het Fransche Keizerrijk, werd hem de moeilijke post van Prefect van Vriesland opgedragen, dien hij zoodanig wist te vervullen, dat hij de goedkeuring zijner aanstellers, en tevens de genegenheid en achting der ingezetenen verwierf. Na de gezegende herstelling van ons vaderland, en het aanvaarden der regering door den Vorst onzer keuze, werd hij door dezen eerst tot Afgezant aan het Hof van Rusland, en daarna tot Minister van Buitenlandsche Zaken benoemd, in welke betrekking hij, door wijs

beleid en achtbare deftigheid, de waardigheid van den Staat handhaafde, en door daden toonde, dat hem het groote kruis der Ridderorde van den Nederlandschen Leeuw, naar verdienste, geschonken werd. Na zijne aftreding van dien eerepost in den jare 1841, leide hij zich, met dubbelen ijver, op de uitbreiding van zijne aanzienlijke verzameling van schilderijën, teekeningen en plaatwerken toe; weshalve hij, als ervaren beschermer der kunst, in den jare 1833, tot lid der 4de klasse van het Koninklijke Nederlandsche Instituut benoemd werd. Ook hield hij zich sedert nog bezig met het verzamelen van autographa van beroemde mannen. Zoo betoonde hij zich steeds een' verlicht voorstander van letteren en kunsten. Nimmer gehuwd zijnde geweest, overleed hij te midden der Gemeente van Soelen, waarvan hij Heer was, en welks ingezetenen hem, als een' vaderlijken weldoener, vereerden. Zijne nagedachtenis zal hun dus dierbaar blijven, gelijk zijn naam onder de verdienstelijke Staatsmannen van Nederland in de geschiedenis prijken zal.

[Levensbericht van Reinier Pieter van de Kasteele]

Op den 25 der genoemde maand November ontviel der Maatschappij, in den ouderdom van ruim 78 jaren, een ander achtbaar lid, met name REINIER PIETER VAN DE KASTEELE, rustend leeraar bij de Hervormden te 's Gravenhage. Den 12 Julij 1767, te Meliskerke in Zeeland, waar zijn vader het predikambt bekleedde, geboren, werd hij tot dezelf-

de heilige bediening opgeleid, en ving zijne letteroefeningen te Halle aan, welke hij te Leiden voltooide. Op den 13 September des jaars 1789 aanvaardde hij het predikambt te Rozendaal in Gelderland, nam hetzelfde achtereenvolgens te Lent bij Nijmegen, te Maastricht, te Breda, en laatstelijk van den 11 October 1801 te 's Gravenhage, ruim 40 jaren achtereen loffelijk waar, toen een gebrek aan het gezigt den waardigen man noodzaakte zijn' geliefden werkring te verlaten. Zoo geacht wist hij zich te maken, dat Zijne Majesteit, WILLEM I, roemrijker gedachtenis, bij de instelling der Ridderorde van den Nederlandschen Leeuw, hem onder de eersten tot lid derzelve benoemde. Later werd hij door denzelfden Vorst tot Directeur van het Koninklijke Kabinet van Zeldzaamheden aangesteld, in welke betrekking hij, na daarin 25 jaren werkzaam te zijn geweest, het genoegen mogt smaken, zijn' oudsten zoon hem te zien opvolgen. Desgelijks had hij het voorregt van een' ander' zijner zonen het voorvaderlijk voetspoor in de bediening van het Evangelie te zien volgen, en drie jaren van zijne loffelijke waarneming derzelve te Zijderveld de blijde getuige te mogen zijn. - Voorts was onze VAN DE KASTEELE ook in vele andere kerkelijke betrekkingen ijverig en nuttig werkzaam, en gaf mede, door verscheidene jaren achtereen het Voorzitterschap der plaatselijke Schoolcommissie te 's Gravenhage te bekleeden, duidelijke bewijzen

van zijne belangstelling in het onderwijs der jeugd. Verscheidene letterminnende Genootschappen verlangden, om zijne veelzijdige kennis, en verkregen hem tot hun medelid, en zagen hunne bijeenkomsten meermalen door zijne redevoeringen en bijdragen veraangenaamd. Zijne gulle minzaamheid, dienstvaardigheid en leorzame omgang maakten hem algemeen geacht en bemind, en deden het hem, ook in de laatste jaren van zijn leven, toen de gebrekkigheid van zijn gezigt hem geene gezette letteroefeningen veroorloofde, niet aan deelnemende bezoekers ontbreken. Zijne nagedachtenis zal niet slechts bij de acht kinderen, die hem overleefden, maar ook bij zijne ambtgenooten in het heilig dienstwerk, met wie hij, als een broeder met zijne broederen, verkeerde, bij de leden der Haagsche Gemeente en bij allen die hem gekend hebben bestendig in zegening blijven*.

[Levensbericht van Jacob Dermout]

Één dag later, op den 26 November namelijk, trof de Hervormde Gemeente van Leiden, trof ook deze Maatschappij en in 't bijzonder hare maandelijksche Vergadering, een even zware als onvoorziene slag, door het overlijden, na eene hevige ziekte van weinige dagen, in nog geen vollen 44jarigen ouderdom, van den waardigen leeraar dier Gemeente, JACOB DERMOUT. Hij was geboren te Amersfoort, op den 22sten Februarij 1802, en een kweekeling der bloei-

* Zie de *Boekzaal* van December 1845, bl. 813-816.

jende Latijnsche School in 's Gravenhage. Op het voorvaderlijke voorbeeld, wijdde hij zich aan de beoefening der Godgeleerdheid, en verwierf zich, door gelukkigen aanleg en ongemeene vlijt, eene eervolle plaats onder de uitmuntendste kweekelingen der Leidsche Hoogeschool. Met regt derhalve werd hij, met zes andere lofwaardige jongelingen, de uitstekende eer waardig gekeurd, om, bij gelegenheid der plechtige viering van het tweedhonderdvijftigjarig feest der oprigting van de Hoogeschool, op den 8sten Februarij des jaars 1825, met kap en ring tot de waardigheid van Doctor bevorderd te worden, na voorafgegane openbare verdediging van zijne Dissertatio, *exhibens Collectaneorum criticorum in Novum Testamentum partem priorem*. Tot voortzetting van dezen geleerden arbeid wist hij later, te midden zijner veelvuldige bezigheden, nog den tijd uit te koopen; eene voortzetting, welke wij hartelijk wenschen, dat voor de geleerde wereld niet moge verloren gaan. - Het predikambt bekleedde hij, met veel lof en gezegende vrucht, achtereenvolgens aan de Vuursche, te Meppel, te Schiedam, en laatstelijk, sedert het jaar 1836, te Leiden, waar hij den eerbiedwaardigen grijsaard SCHACHT verving en betoonde zich in zijne leerredenen een' waardig' navolger van zijn' beroemden vader, wien niemand zeker weigeren zal tot onze uitmuntendste kerkredenaars te tellen. Ook als herder maakte hij zich zeer verdienstelijk, bijzonder door zijne zorg

voor de geringere klasse, en de Godsdienstige opleiding der jeugd. Van zijne werkzaamheid kan ook de Leidsche Kerkeraad getuigen, welks Archief hij geheel in orde bragt, en van de noodige registers ten gemakkelijken gebruike voorzag. De Leidsche Afdeeling der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* vond mede in hem een' ijverig' bevorderaar van hare weldadige bedoelingen, en, in de laatste jaren, een' hoogst verdienstelijk' Secretaries. Voeg bij zoovele werkzaamheden en de gedurige voortzetting van zijn' bovengenoemden geleerden arbeid nog de huiselijke opleiding van zijne kinderen en bijzonder van zijn' eenigen zoon, dien hij mede aan de Evangeliedienst hoopte toe te wijden: en gij zult met mij beseffen, hoe veel, in onderscheidene betrekkingen, door den vroegtijdigen dood van een' zoo voortreffelijk' man verloren werd. Hoogst smartelijk inzonderheid was zijn verlies voor zijne waardige ouders, die in hem hunnen eenigen zoon betreuren, voor zijne nog jeugdige echtgenoot en zes onmondige kinderen, die in hem niet slechts den liefderijksten echtgenoot en vader, maar ook een' hun zoo noodigen verzorger missen. Wel is waar, dat voor laatstgenoemden de duistere toekomst door de edelmoedigheid van onzen geëerbiedigden Koning, uit achting beide voor vader en zoon, merkelyk verhelderd werd: doch hun verlies blijft nogtans zwaar en onvergetelyk, en 's mans nagedachtenis zal hun, gelijk allen, die hem ge-

kend hebben, steeds dierbaar en heilig zijn.

[Levensbericht van Marcus Jan Adriani]

Ook de laatste maand van het voorgaande jaar ging niet voorbij, zonder der Maatschappij gevoelige verliezen toe te brengen. Het eerste was dat van den Heer MARCUS JAN ADRIANI, die, naauwelijks een half jaar aan deze Maatschappij verbonden, haar reeds op den 5den December 1845 door den dood ontrukkt werd. Op den 28sten Februarij des jaars 1771 te Oterdum geboren, was hij de eenige zoon van den Heer PETRUS ADRIANI, die te dier plaatse het Evangelie verkondigde. Reeds vroeg werd hij aan het geleide van zijn' grootvader van moederszijde, den kundigen Groninger geneesheer BUSCH toevertrouwd, die niet verzuimde den gelukkigen aanleg van zijn' kleinzoon te ontwikkelen, zijn' lust voor kennis en wetenschap aan te vuren. Door zijne zorg bragt hij zeven jaren aan het Gymnasium van Groningen door, en werd, na eene hoogst loffelijke voorbereiding, op 15jarigen leeftijd tot het Academisch onderwijs bevorderd. Hier genoot hij met groote vrucht het onderrigt der beroemde mannen, die toen, zoo in de faculteit der Letteren, als in die der Godgeleerdheid, aan de Groninger Hoogeschool tot sieraad strekten, en voltooide zijne studiën aan die van Leiden. Tot eene waardige Evangeliebediening op het voortreffelijkst toegerust, aanvaardde hij den 3den Augustus 1794 het hem opgedragen predikambt te Aengwirden in Vriesland, en had het voorregt van

daarin door zijnen vader bevestigd te worden. Gedurende ruim vijftien jaren was hij in deze gemeente werkzaam, en won door zijnen ijver en getrouwheid in het hem aanbevolen werk de genegenheid en achting van alle hare leden. Met groot leedwezen zagen deze hem derhalve, in December 1809, naar de Oude Pekel-A vertrekken, waar de meerdere uitgebreidheid der gemeente hem eenen werkkring opende, waarin hij nog grooter nut kon stichten. Hier mogt hij 36 jaren achtereen, tot groote stichting zijner gemeente, het Evangelie verkondigen, en ook als herder tot veler nut werkzaam zijn. Het laatste half jaar slechts van zijn leven, werd hij door ongesteldheid en smartelijke lichaamskwalen genoodzaakt het predikwerk te staken. Als kundig Godgeleerde en bevallig Schrijver maakte hij zich ook door twee Verhandelingen, de eerste over *de Geschiedenis van JEZUS*, de andere over *die der Apostelen* bekend, welke door de Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, met goud bekroond, en in hare Werken gedrukt zijn. Van het vertrouwen, dat zijne ambtgenooten in Vriesland op zijne geleerdheid en kieschen smaak stelden, leverden zij een sprekend bewijs door zijne benoeming tot een' der twee afgevaardigden der Synode van dat gewest, belast met de belangrijke taak, om nevens de afgevaardigden uit de overige Synoden eene verzameling van *Evangelische Gezangen* ten gebruike bij de openbare Godsdienstoefening in de Hervormde Kerk van Neder-

land bijeen te brengen: van welke Commissie hij geruimen tijd de langstlevende geweest is. - Als Schoolopziener beide in Vriesland en in Groningen, maakte hij zich insgelijks verdienstelijk, en mogt het genoeg smaken van die verdiensten, ter gelegenheid zijner 25jarige bediening van dien post, door Koning WILLEM I roemrijker gedachtenis, met het geschenk der Ridderorde van den Nederlandschen Leeuw beloond te zien. Ook verscheidene geleerde Genootschappen beijverden zich, om hem tot hun medelid te benoemen, en onze Maatschappij bragt hem, later nogtans, dan zij gewenscht had, door het aanbod van haar lidmaatschap, de hem lang verschuldigde hulde toe.

Het gezegde zal, vertrouw ik, genoeg zijn, om U, M.H., te doen erkennen, dat ADRIANI met regt aanspraak mag maken op de hoogachting van allen, aan wie wetenschappen en Godsdienst dierbaar en heilig zijn*.

[Levensbericht van Walrand Cornelis Lodewijk Clarisse]

Doch vóór het einde van het vorige jaar werd een nog smartelijker verlies ter onzer kennisse gebragt, door het berigt, dat de Heer WALRAND CORNELIS LODEWIJK CLARISSE op den 25sten December, in den bloeienden leeftijd van 34 jaren, uit het leven gerukt was. Hij werd op den 17den April des jaars 1811, te Harderwijk, geboren, waar zijn vader, ons eerbiedwaardig en beroemd medelid,

* Zie over hem de *Boekzaal* voor Januarij, bl. 105, en zijn *Levensberigt* in die van Maart 1846, bl. 383 en volg.

de Heer JOANNES CLARISSE, toen het ambt van Hoogleeraar in de Godgeleerdheid bekleedde. Nadat deze, drie jaren later, in dezelfde waardigheid naar de Leidsche Hoogeschool verplaatst werd, genoot onze CLARISSE zijne geleerde opvoeding aan die Hoogeschool, bij welke hij, in den jare 1828, als student werd ingeschreven. Hier toonde hij meer en meer, op het voetspoor van zijn' ouden broeder, mede in den bloei zijns levens, als Hoogleeraar te Groningen, overleden, het voorbeeld van zijn' uitmuntenden vader te willen volgen, en verwierf zich grooten lof van kennis der Grieksche en Latijnsche Letterkunde, aan welke beoefening hij zich bij voorkeur toewijdde. Ten bewijze van het gezegde kan strekken zijn in den jare 1834 bekroond antwoord op eene Prijsvraag van de Faculteit der Letteren aan de Utrechtsche Hoogeschool, gedrukt in hare *Jaarboeken* voor 1835, onder den titel: *Commentatio de Periclis vita, caractere morali et meritis in Rempublicam Atticam*. Nog in datzelfde jaar 1834, werden zijne verdiensten erkend door zijne benoeming tot Conrector der Nassau-Veluwsche School te Harderwijk. Toen, na verloop van drie jaar door het, naar ons menschelijk inzien, ontijdig afsterven van den voortreffelijken TERPSTRA, met wien hij in broederlijke eensgezindheid de School bestuurd had, de post van Rector open viel, werd hij tot diens opvolger aangesteld, na vooraf zich met den hoogsten lof den door de

wet gevorderden graad van Doctor in de Letteren verworven te hebben, met de verdediging eener geleerde en fraai geschrevene *Dissertatio, exhibens ad Thucydideam Belli Peloponnesii epocham annotationem*. Sedert gaf hij nog wel enkele stukken in het licht, gedrukt in de *Symbolae literariae*, door eene vereeniging van leeraren aan de Latijnsche Scholen of Gymnasiën in ons vaderland uitgegeven, als ook in het Tijdschrift *de Gids*, en had het genoegens zijne verdiensten als Letterkundige door zijne benoeming tot lid der *Archaeologische Maatschappij* te Athene erkend te zien; doch verre het grootste deel van zijnen tijd moest hij wijden aan de opleiding der hem toevertrouwde jeugd, wier vorming hij met kunde en getrouwheid behartigde, aan zijne bezigheden als Schoolopziener, tot welken post hij in den jare 1844 werd aangesteld, en welks pligten hij met lofwaardigen ijver vervulde, en aan de genoegens en zorgen eener gelukkige en met drie kinderen gezegende echtverbindtenis. Zijn jeugdige leeftijd en schijnbaar sterke gezondheid gaven zijnen waardigen vader het aangename vooruitzicht, dat hij in dezen algemeen geachten zoon meer en meer vergoeding zou vinden voor het verlies, door het vroegtijdig overlijden van zijn' ouderen, den Groninger Hoogleeraar, geleden, en dat hij het voorregt zou genieten, dat de jongere hem de oogen zou toedrukken; doch het behaagde der Goddelijke Voorzienigheid, in haren voor ons, kortzigtigen, ondoor-

grondelijken raad, dit uitzigt niet te vervullen, daar eene hevige ziekte hem binnen weinige dagen in het graf rukte, en zijn' afwezigen grijzen vader naauwelijks de gelegenheid vergunde, om bij het sterfbed van den geliefden zoon aan hem de laatste liefdedienst te volbrengen, die hij gehoopt had van hem te zullen ontvangen. De Algoede trooste en versterke ons hoog vereerd medelid, de bedrukte weduwe des afgestorvenen en hare ouders, en zegene de opvoeding der nagelatene kinderen, ten einde de naam van CLARISSE, reeds vroeger met lof bekend, en door vader en twee zonen verheerlijkt, ook door zijn nageslacht waardiglijk moge gehandhaafd worden*!

[Levensbericht van Gijsbertus Johannes Rooijens]

Het jaar, waarin wij thans verkeerden, was wel niet even noodlottig voor de Maatschappij, als de tweede helft van het voorgaande, maar bragt haar echter treffende verliezen aan. Het eerste was dat van den Amsterdamschen Hoogleeraar in de Godgeleerdheid GUISBERTUS JOHANNES ROOIJENS, die reeds op den 9den Januarij, in den ouderdom van 60 jaren en eenige maanden, uit het leven scheidde. Op den 1sten Augustus des jaars 1785 te 's Hertogenbosch geboren, ontving hij van zijne brave en

* Zie de Levensschets van CLARISSE, onder den titel: *Een kort overzicht ter nagedachtenis van een edel mensch*, door Mr. ROBIDÉ VAN DER AA, geplaatst in het Tijdschrift *de Wekker*.

godvruchtige ouders reeds vroeg weldadige indrukken van zedelijkheid en Godsdienst, en genoot in de laatste het onderwijs van den waardigen Hoogleeraar en Predikant der Hervormde Gemeente aldaar, DE FREMERY. Gelijk geluk viel hem ten deel op de toen bloeiende Latijnsche School zijner geboortestad onder bestuur van den bekwamen Rector OLIPHANT. In het jaar 1803 vertrok hij naar de Hoogeschool van Utrecht, en verwierf zich daar, door zijn onberispelijk gedrag, zijn' aangenamen omgang en zijne uitstekende vorderingen in alles, wat tot een' kundig Evangelieprediker behoort, de genegenheid en achting zoo van zijne onderwijzers, als van zijne medeleerlingen. Kort na zijn verlaten der Hoogeschool in 1808, aanvaardde hij het predikambt te Pouderoijen, en was achtereenvolgens in dezelfde betrekking te Rumpt, te Leerdam, te Harlingen en eindelijk te Amsterdam werkzaam, werwaarts hij in 1819 beroepen werd. Hier trok hij, ten gevolge van een min gelukkig orgaan, wel geene talrijke, maar wegens de innerlijke waarde van zijne leerredenen, waarin zich kern van belangrijke zaken en hooge ernst met gepaste bevalligheid en levendigheid van stijl vereenigden, des te meer eene uitgezochte schaar van toehoorders. De lof van zijne kunde en bekwaamheid was oorzaak, dat hij, reeds in den jare 1822, tot mededirecteur van het Haagsche Genootschap *tot verdediging van de Christelijke Godsdienst* benoemd

werd, in welke hoedanigheid hij aan het Genootschap en de zaak der Godsdienst gewigtige diensten bewees. Toen de Hoogleeraar VAN HENGEL in het jaar 1827 naar Leiden vertrok, was de algemeene aandacht weldra op ROOIJENS gevestigd, als den meest geschikten, om het geleden verlies voor het Athenaeum te vergoeden. Reeds zijne Latijnsche inwijdingsrede, op den 11den November van het genoemde jaar uitgesproken: *over het wezen van de Christelijke Godsdienst, zoo als het zich, onder alle verscheidenheid van vorm, bestendig vertoont, en nimmer zal verloren gaan*, door belangrijkheid van inhoud en keurigheid en gepaste sierlijkheid van taal en stijl evenzeer uitmuntende, droeg duidelijke bewijzen, dat men in hem eene gelukkige keuze gedaan had. Ook zijne lessen over verschillende deelen der Godgeleerdheid en de Kerkelijke Geschiedenis werden met zoo veel vrucht en genoegen door zijne leerlingen gehoord, dat velen zelfs hunne studiën onder zijn geleide voltrokken. Als lid der derde Klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut, maakte hij zich bij dezelve verdienstelijk door verscheidene voorlezingen, doorgaans tot opheldering van eenig duister punt der Kerkelijke Geschiedenis strekkende. Jammer slechts, dat de hem eigene nederigheid en zedigheid hem weêrhielden, van iets uit den rijken schat zijner kundigheden en aantekeningen aan de geleerde wereld mede te deelen; maar des te gereeder was

hij, om dien voor zijne leerlingen en de onderscheidene Genootschappen, van welke hij lid of bestuurder was, open te stellen. Hiervan hadden, niet slechts het Haagsche Genootschap *tot verdediging van de Christelijke Godsdienst*, en de derde Klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut, maar ook het Bijbelgenootschap de heugelijke ondervinding, waaraan hij inzonderheid, als lid der Commissie ter bezorging eener naar de tegenwoordige behoeften ingerigte uitgave der Staten-overzetting van den Bijbel, belangrijke diensten bewees. De roem zijner geleerdheid deed hem eerst door de Bezorgers der Hoogeschool van Groningen, daarna door die van Leiden tot aanvaarding van het Hoogleeraarambt bij dezelve aanzoeken; doch zijne liefde voor Amsterdam en deszelfs Athenaeum bewoog hem, beide aanzoeken heuschelijk van de hand te wijzen. Bij de plegtige viering van het tweehonderdjarige bestaan van het laatstgenoemde, hield hij eene Godsdienstige redevoering in de moedertaal, welke ik mij herinner met groot genoegen gehoord en later met geen minder genoegen gelezen te hebben*. - Als mensch verdiende en genoot hij ook in ruime mate, wegens bescheidenheid, innemende vriendelijkheid, dienstvaardigheid en ongeveinsde godsvrucht, de genegenheid en hoogachting van allen, die hem ken-

* Zie de *Ill. Athenaei Amst. Memorabilia*, 1832, en de *Annales Acad. L.B.* 1831-1832.

den. Slechts korten tijd mogt hij zich in eene gelukkige echtverbindtenis verheugen. Na den dood zijner gade, welke hem, als reeds bedaagd getrouwd, geene kinderen naliet, woonde hij met eene hoogbejaarde moeder, welke zijne huishouding bestuurde. Gelukkig is deze te noemen, dat zij nog weige dagen vóór haren hartelijk geliefden eenigen zoon, wiens zorgelijke toestand haar op het krankbed had nedergeworpen, uit het leven scheidde. Sedert geruimen tijd aan eene borstkwaal lijdende, wier toenemende verergering hem de drie laatste jaren van zijn leven verhinderde, aan de gemeente het Evangelie te verkondigen, bezweek hij eindelijk voor het geweld dier kwaal en de hevigheid der koortsen, die haar vergezelden, en sloop, op den reeds genoemden 9den Januarij van dit jaar, zachtelijk voor een beter leven in. Met hoe veel regt ik boven zeide, dat hij in ruime mate de genegenheid en hoogachting genoot van allen, die hem kenden, bleek ten duidelijkste bij zijne uitvaart, toen verre het grootste deel zijner ambtgenooten zoo aan het Athenaeum als in het predikambt, en de meeste kweekelingen der Doorluchtige School, met vele anderen zijner vereerders, zijn lijk naar de voor hetzelfde bestemde rustplaats vergezelden, onder welke schaar men niet zonder aandoening den eerbiedwaardigen, meer dan 80jarigen, grijsaard WOLTERBEEK en ons even eerbiedwaardig en door ons allen hooggeacht medelid BROES opmerkte. Zijn Academievriend en ambtgenoot in het heilig dienstwerk,

ons geëerd medelid WILDSCHUT hield bij die gelegenheid eene treffende toespraak, welke sedert, met verscheidene bijzonderheden vermeerderd, te voorschijn kwam in N°. II van het X Deel van het *Maandschrift voor Christenen van den beschaafden stand* en mij de stof tot het medegedeelde bericht leverde. Het was bij de groote achting, welke ik den overledene, zoo op grond van allezins geloofwaardige berichten, als van eigene kennis, toedroeg, voor mijn gevoel niet voldoende, U eenvoudig tot het genoemde opstel te verwijzen; en ik vertrouw, dat ook Gij, M.H., het mij dank zult weten, dat ik U de voornaamste bijzonderheden, onzen voortreffelijken ROOIJENS betreffende, op nieuw voor den geest heb gebragt.

[Levensbericht van Cornelis Felix van Maanen]

Een gelijk gevoel van hoogachting, uit eigene kennis geboren, dringt mij eenigzins langer, dan met eene korte vermelding, stil te staan bij een der oudste en achtbaarste leden onzer Maatschappij, die sedert het jaar 1810 aan haar luister bijzette, meermalen onze jaarlijksche Vergaderingen bijwoonde, dezelve door zijnen wijzen raad voorlichtte, en door zijne leerrijke gesprekken veraangenaamde. Ik bedoel den Minister van Staat en Grootkruis der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Mr. CORNELIS FELIX VAN MAANEN, die op den 14den Februarij dezes jaars, in den ouderdom van ruim 76 jaren, uit het leven scheidde. Op den 9den September des jaars 1769 te 's Gravenhage uit deftige ouders geboren, leide hij de eerste gronden zijner

letteroefeningen in zijne geboortestad, en zette die voort aan de Hoogeschool van Leiden, waar hij zich de genegenheid en achting van zijne leermeesteren verwierf, en, na een vijfjarig verblijf, volkomen naar verdiensten den titel van Doctor in de beide Regten verkreeg, met de verdediging eener belangrijke Dissertatie, *de ignorantiae et erroris natura, praecipue in contractibus et delictis*. Na eerst een' korten tijd te 's Hage als Advocaat gepractiseerd te hebben, werd hij spoedig tot Secretaris dier stad aangesteld. De roem zijner kunde, als Regtsgeleerde, deed hem, niet lang na de omwenteling van 1795, tot Advocaat-Fiscaal en Procureur-Generaal bij het Hof van Holland, Zeeland en West-Vriesland benoemen. In de genoemde hoedanigheid had hij weldra een' pijnlijken pligt te vervullen, door tegen een' man, dien hij hoogachtte, den Heere REPELAER VAN DRIEL, in die dagen van hevig ontvlamde driften van de misdaad van hoog verraad beschuldigd, het daarop door de wet gestelde doodvonnis te eischen; een' eisch, welke hem, tot zijne blijdschap, door de koele en onpartijdige regtvaardigheid van het Hof ontzegd werd. De wijze intusschen, waarop hij, ambtshalve, dien pligt vervulde, werd door den Heer REPELAER zoo zeer gewaardeerd, dat sedert tusschen beide voortreffelijke mannen eene vriendschap ontstond, welke tot aan het overlijden van den straks genoemden onafgebroken voortduurde. - Bij de instelling van het Koningrijk van Holland, werd hij door den goedge-

zinden en edeldenkenden Koning LODEWIJK, die zich, na zijne gedwongene aanvaarding der kroon, terstond van de verlichtste en eerlijkste Nederlandsche Staatsmannen zocht te omringen, in zijnen post bevestigd, en later tot Minister van Justitie en Politie benoemd: dan zijne weigering om de geheime Politie, zoo verderfelijk voor de vrijheid van spreken en handelen, waarop hij, als echt Hollander, hoogen prijs stelde, in te voeren, was oorzaak van zijne verwijdering, doch zonder hem in 's Vorsten achting te doen dalen, die hem zelfs eene aanzienlijke schadevergoeding voor het gemis der aan zijnen post verbondene besoldiging toeleide*. Na onze inlijving in het Fransche Keizerrijk werden zijne kunde en bekwaamheden ook door onze overheerschers zoo zeer erkend, dat hij tot de aanzienlijke waardigheid van eersten President van het Hooge Gerechtshof benoemd werd. Het was echter geenszins door laaghartig gunstbejag, maar veeleer ten gevolge der achting, welke de roem zijner kundigheden en de achtbare regt-

* Zie de *Documens historiques etc. par* LOUIS BONAPARTE, T. II. p. 91 en T. III. p. 41. Opdat niemand het gezegde tot oneer van den goeden LODEWIJK zou duiden, zij hier nog aangemerkt, dat hij de geheime politie niet tegen de Hollanders, maar tegen de Agenten der Fransche Politie wilde gebruikt hebben, herwaarts gezonden om zijn gedrag en de gezindheden der natie te bespieden.

schapenheid van zijn gedrag den Franschen inboezemden, dat hij tot die waardigheid verheven werd. Hoe deftig hij de eer van zijn vaderland bij hen wist te handhaven, kan ik uit eigene kennis getuigen. Op een' diplomatischen maaltijd namelijk ten huize van wijlen ons geëerd medelid, Mr. D. VAN HALTEREN, toen wij, na den afloop daarvan, om den gezelligen haard vereenigd waren, hoorde ik hem, in een gemeenzaam gesprek met een' aanzienlijk' Fransch' ambtenaar, den lof onzer vaderlandsche taal en Letterkunde op eene even bescheidene als waardige wijze verkondigen. - Na de aanvaarding van het bewind over het herstelde vaderland door den Vorst onzer keuze, wijlen Z.M. WILLEM I, werd hij door dien Vorst niet slechts in zijne waardigheid van eersten President van het Hooge Geregts-hof bevestigd, welke waardigheid hij tot de tegenwoordige inrigting der regterlijke magt behield, maar ook tot Minister van Justitie aangesteld. Bij de zamenkomst der Notabelen, in 1814 door den Souvereinen Vorst bijeengeroepen, om het ontwerp van Staatsregeling, waaraan hij geen gering deel had, door Hoogstdenzelven der Vergadering aangeboden, goed of af te keuren, werd hij door den Vorst met de belangrijke taak verëerd, om de bijeenkomst met eene redevoering tot ontvouwing der gronden en beginselen, bij het ontwerp aangenomen en gevolgd, te openen, en kweet zich

van die taak op eene allezins waardige wijze en met mannelijke welsprekendheid*. Desgelijks was hij lid der Commissie tot herziening der Constitutie, welke de vereeniging der Zuid- met de Noord-Nederlanden in den jare 1815 noodzakelijk maakte. Zijne standvastige getrouwheid aan de belangen van zijn geboorteland, waardoor hij weigerde de Noord-Nederlandsche belangen voor die der Zuid-Nederlanden in de waagschaal te stellen, veelmin aan dezelve op te offeren; zijn volhardende ijver, om de Nederlandsche taal, welke ook de volkstaal der meeste Zuid-Nederlandsche gewesten was, de zege over de Fransche te doen behalen: die standvastige getrouwheid, die lofwaardige ijver hadden onzen VAN MAANEN den haat der jeugdige liberalen en vrijgeesten in de Zuid-Nederlanden en van hunne onnatuurlijke bondgenooten, schijnheilige Geestelijken, die gezamenlijk de geweldige afscheuring der beide Nederlanden in den jare 1830 bewerkten, zoo zeer op den hals gehaald, dat zijn hotel te Brussel door het gepeupel, vooral door de laatstgenoemden opgestoot, in brand werd gestoken. De Koning vond wel geraden, dat hij voor den hevigen storm, die tegen hem opstak, voor eene poos zou wijken;

* Men vindt die redevoering onder anderen in de *Jaarboeken voor het Koninkrijk der Nederlanden*, door M. STUART, I Deel.

doch waardeerde zijn' voortreffelijken raadsman te hoog, om hem niet spoedig in zijne vroegere waardigheid te herstellen. Ook onze tegenwoordige Koning bevestigde, bij zijne komst tot den troon, hem in die waardigheid, en was tevens gereed, om hem, in den jare 1842, met toewijzing van den rang en de voordeelen aan de betrekking van Minister van Staat verbonden, eene eervolle rust te schenken, waarop hij, na den lande zeven en veertig jaren getrouw gediend te hebben, op 72jarigen leeftijd billijke aanspraak had. Hij bragt echter die rust, waarvan hij slechts vier jaren genot had, niet werkeloos door, maar besteedde die tot voortzetting zijner nooit geheel afgebrokene letteroefeningen, en ten nutte der zijnen en, waar zich de gelegenheid aanbood, ook van zijn vaderland. Dat VAN MAANEN een onzer uitstekendste Regtsgeleerden was, is ons uit het voorgaande reeds gebleken; maar ook in andere vakken van menschelijke kennis, met name ook van Wijsbegeerte en Christelijke Godgeleerdheid, (want hij was een hartelijk en verlicht vereerder der Christelijke Godsdienst) was hij geenszins een vreemdeling. In geschiedenis en fraaije letteren, zoo oude als hedendaagsche, was hij zeer bedreven; de vaderlandsche historie en letterkunde bovenal vonden in hem een' vlijtig' beoefenaar en kundig' waardeerder. Voor de eerste bezat hij eene kostbare verzameling van echte ongedrukte

bescheiden, zoo ik in 't zekere meen, afkomstig van den vertrouwden vriend van WAGENAAR, den Heer F. VAN LIMBORCH, aan wien die geschiedschrijver in zijne *Brieven* dankbaar erkent vele belangrijke mededeelingen tot volmaking zijner *Vaderlandsche Historie* verschuldigd te zijn. Het is te hopen, dat deze verzameling, door VAN MAANEN aanhoudend vermeerderd, eenmaal ter verrijking der Koninklijke Bibliotheek in 's Hage, die bewaarplaats van zoovele schatbare gedenkstukken onzer geschiedenis en letterkunde, strekken zal. Geen wonder derhalve, dat de tweede klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut hem reeds vroeg tot haar medelid verlangde; een verlangen, waaraan hij gaarne voldeed. - Voorts vervulde hij, als zoon, echtgenoot, vader en broeder, op het loffelijkst zijne pligten, en door dienst en hulp te bewijzen, waar hem zulks mogelijk was, toonde hij met regt een menschenvriend te mogen heeten. Zijn uitwendig voorkomen had een mengsel van eerbiedwekkende deftigheid en tot vertrouwen lokkende minzaamheid. Kortom, in welke betrekking wij VAN MAANEN beschouwen, altijd doet hij zich als de hoogste achting waardig aan ons voor. Wel is waar, jongere wijzen, althans in hunne eigene schatting, die ook onder ons, in het gebied van staat- en letterkunde, meer en meer een' hoogen en stout beslissenden toon beginnen te voeren, die zich eene

meerdere wijsheid dan aan hunne oudere voorgangers en leermeesters toeschrijven, en die bescheidenheid en zedigheit in het uiten van hunne gevoelens, te allen tijde voor sieraden, inzonderheid van den jeugdigen leeftijd, gehouden, met den verachtelijken naam van laffe pligtplegingen bestempelen, de zoodanigen zullen misschien op VAN MAANEN, als een' Staatsman van verouderde beginselen, een' tegenstander van den even weinig begrepenen als luid geprezenen vooruitgang, met minachting nederzien; alle bejaardere en waarlijk bevoegde regters zullen hem gewisselijk onder de achtbaarste en verdienstelijkste Staatsmannen van Nederland eene plaats toewijzen: en, naar ik vertrouw, zullen ook velen der eerstgenoemden, wanneer rijpere jaren, grondiger kennis en meerdere ondervinding hun eene hoogere wijsheid, dan die, welke zij thans wanen te bezitten, zullen hebben medegedeeld, met schaamte over hunne tegenwoordige vermetelheid, dit oordeel met volle overtuiging onderschrijven.

[Levensbericht van Paul François Hubrecht]

Eindelijk moet ik u nog het overlijden herinneren van een geacht medelid der Maatschappij, met name Mr. PAUL FRANÇOIS HUBRECHT, door de maandelijksche Vergadering, volgens de haar vergunde vrijheid, in den jare 1829 aan dezelve toegevoegd, die op den 11den Maart dezes jaars, in den ouderdom van omstreeks 68 jaren, ontsliep. Te Leiden in 1778 geboren, had hij tot vader Mr.

J.J. HUBRECHT, tot de omwenteling van het jaar 1795 Secretaris der Stad en van H.H. Curatoren der Leidsche Hoogeschool, die in 1807 tot de slagtoffers der onvergetelijke ramp behoorde, welke dat jaar in de genoemde stad eene zoo vreeselijke verwoesting aanrigtte. Door de zorg van dien vader werd hij tot de beoefening van letteren en wetenschappen opgeleid, en aan de Hoogeschool zijner geboortestad tot de waardigheid van Doctor in de beide Regten bevorderd. Sedert oefende hij verscheidene jaren achtereen, met goed gevolg, de Notariële practijk, en was tevens, als lid van den stedelijken Raad en Kolonel der Schutterij, ten nutte van stad en burgerij werkzaam. Later werd hij uit het midden der Staten van Zuid-Holland tot lid der Gedeputeerde Staten benoemd, en zocht in die betrekking de belangen van dat Gewest, zoo veel in hem was, te bevorderen. Ook als lid van de kerkelijke Commissie der Hervormde Gemeente, en als lid en Bestuurder van het Leidsche Departement der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, en Commissaris der door haar opgerigte Spaarbank, maakte hij zich verdienstelijk, en toonde een voorstander van de Godsdienst en hare openbare oefening, en van de beschaving der lagere volksklasse te zijn. Zijn dood, het gevolg van eene kwaal, waaraan hij jaren lang geleden had, het voeteuvel namelijk, stortte zijne echtgenooten en verdere naaste

betrekkingen in diepe droefheid. Zijne nagedachtenis zal hun steeds dierbaar en geëerd wezen, en ook bij vele anderen, die hij door belangeloos dienstbetoon aan zich verplicht had, nog lang in zegening blijven.

Na hiermede mijne treurige taak voor dezen dag voltooid te hebben, blijft mij nog eene veel aangenamer ter volbrenging over, om namelijk U, Mijnheer KOENEN, het eermetaal over te reiken, U in het vorige jaar, met het volste regt, toegewezen. Ontvang hetzelfde niet als eene belooning van uw verdienstelijken arbeid, maar als een gering bewijs van de erkentelijkheid der Maatschappij, dat gij door dien arbeid hare Werken hebt willen opluisteren. Uwe Verhandeling zal, ook nadat het eerste Deel van den geleerden en uitvoerigen arbeid, door een ander onzer geachte medeleden aan hetzelfde onderwerp gewijd, reeds vroeger in het licht verscheen, om hare beknoptheid, aan rijkdom van zaken gepaard, om haren bevalligen vorm en stijl, voor velen een hoogstwelkom geschenk wezen. Ga voort, Mijnheer, uit geheel belangeloozen ijver wetenschappen en letteren te beoefenen, en de vaderlandsche letterkunde, welke reeds vele schoone voortbrengselen aan u te danken heeft, door uwe schriften te verheerlijken. Moge ook deze Maatschappij, wier belangen ik U met bescheidenen ernst aanbeveel,

aan de vruchten van uwen geest deel hebben. De Hemel schenke U daartoe nog eene lange reeks van jaren de noodige lust en krachten*!

Waarop de Heer KOENEN, het woord gevraagd hebbende, in dezer voege antwoordde:

Ik aanvaard met erkentenis den Eerepenning dezer Maatschappij uit uwe hand, Mijnheer de Voorzitter! Ik gevoel mij bovenal in de eerste plaats tot dank verplicht aan Hem, die de Gever is van alle goede gave en elke volmaakte gift, die mij de gezondheid, opgewektheid en de noodige vermogens heeft geschonken, om mijnen arbeid voorspoedig ten einde te brengen. Moge die vooral tot Zijne eer en ter verheerlijking van de wegen Zijner eeuwige Voorzienigheid en Goddelijke wereldregering ver-

* NASCHRIFT, op bladz. 5 en 6.

Onder het afdrukken der bovenstaande Aanspraak werden twee Werken tot mijne kennis gebracht, door twee der voorgemelde Leden geschreven. Het eerste voert tot titel: *Verhandeling over den staat van den Rijn, de Waal, de Maas, en den IJssel en de langs deze rivieren gelegen polders, benevens middelen tot verbetering derzelve*, van J.H. VAN RECHTEREN. Te Nijmegen, bij de Wed. J.C. VIEWEG *en zoon*, 1830, in groot 4to.

Het andere heeft tot opschrift: *Algemeen overzicht der Akademische werkzaamheden van den toekomenden Meester in de Regten*, door Mr. J.H. VAN REENEN. Te 's Gravenhage, bij A.D. SCHINKEL, 1836, in groot 8vo.

strekken! - Ik acht mij wijders gehouden aan deze geleerde Maatschappij, welke vergadering ten verleden jare mij den eereprijs voor het ingezonden werk wel heeft willen toekennen, inzonderheid ook aan onze geachte medeleden, de kundige Adviezeurs; - en dat niet slechts voor hetgeen zij gunstigs van mijnen arbeid hebben gemeend te kunnen verklaren; maar tevens, en vooral voor hunne aanmerkingen en terechtwijzingen, die mij veelvuldige gelegenheid hebben verschaft, om het onpartijdig gevoelen van bevoegde beoordeelaren, nog voor de uitgave mijns werks, te kunnen vernemen, en mij ten nutte maken. Laat mij ten slotte den wensch uiten, dat nog vele adviezen in vervolg van tijd over beantwoorde Prijsvragen mogen worden uitgebracht, welke dezer vergadering kunnen aanleiding geven om nog veelvuldige exemplaren van dezen Eerepenning uit te reiken, en alzoo onze Letterkunde te verrijken met lettervruchten, die de proef van een bezadigd oordeel vóór de uitgave hebben doorgestaan*!

De Vergadering bedankt den Voorzitter voor zijne Aanspraak, en verzoekt dat dezelve, naar gewoonte, in de Handelingen van dezen dag moge gedrukt worden. - Hierna overgegaan wordende

* De toespraak en het antwoord maken te zamen Punt I uit van den Brief van Beschrijving. - B.N.

tot de behandeling der volgende punten in den Brief van Beschrijving vermeld, leest de Secretaris, Mr. J.T. BODEL NYENHUIS, het volgend Verslag van het verhandelde op de Vergaderingen der Maatschappij gedurende dit afgelopen jaar.

II.

MIJNE HEEREN, ZEER GEACHTE MEDELEDEN!

De uitvoerigheid der bereids afgelopen Werkzaamheden en de menigte der punten, waartoe wij verder op heden beschreven zijn, nopen uwen tegenwoordigen Spreker zich der beknoptheid te bevljtigen. Daarbij is hij, krachtens zijne bestemming, slechts de geheimschrijver uwer inrigting, die het verhandelde opteekende en thans in zamengedrongen vorm wedergeeft. Mogen de zaken zelve zooveel mogelijk de onvermijdelijke droogheid van zulk een verslag vergoeden.

Gij allen, M.H.H., hebt, naar ik vertrouw, het eerste deel van eene *Nieuwe Reeks van Werken* onzer Maatschappij ontvangen; doch vraagt veelligt verwonderd, waarom wij de oude niet voortgezet hebben. De vrij verre afstand die Dordrecht, de drukplaats der naastvoorgaande *Werken* eigen was, ziedaar de voornaamste reden, welke ons een' drukker, en dus ook een' Boekhandelaar-uitgever, in Leiden zelve, wenschen deed. Het eer-

ste was niet verre van de hand in den persoon onzes ijverigen Penningmeesters, Mr. J.G. LA LAU; het laatste meenen wij in de Boekhandelaars S. EN J. LUCHTMANS gevonden te hebben. In de Maandelijksche Vergaderingen van Nov. en Dec. is hierover gehandeld, en, als vrucht daarvan, verliet de zoo even vermelde en bekroonde Prijsverhandeling de Leidsche drukpers. Een stuk groot genoeg om afzonderlijk een deel te vullen. De mildheid des Schrijvers, die de onkosten van den Penningplaat vóór hetzelve, op *zich* wilde nemen, heeft u die schoone plaat bezorgd, door welke de keurige manier van den Nederlandschen graveur STEUERWALD U zoo fraai, en de penning U getrouwer dan in VAN LOON'S *Penningwerk*, kenbaar wordt gemaakt.

- Bereids zijn niet alleen twee andere stukken, gelijktijdig met het stuk van Mr. KOENEN ter perse gelegd, de *Handd.* van den jare 1845 (bl. 45) meldden er den aanvang van. Maar van één dier twee is de druk voltooid. De Roman van den *Limborch*, namelijk, is voor de helft (Boek I-VI) afgedrukt, en zulks zal met de toelichtende inleiding des Heeren Mr. L.P.H.C. V.D. BERGH, die bereids gereed is, het tweede deel onzer Nieuwe Reeks vormen.

Van Prof. CLARISSE'S Handschrift (waarover mede zie de aangeh. *Handd.* t. a. pl.) is de tekst met de kleinere aantekeningen en varianten gedrukt; de druk echter der breedere aantekeningen houdt lan-

ger op dan schrijver en drukker beide gedacht hadden: er zijn nu reeds van het een en ander 20 bladen of 320 blzz. afgedrukt. Dit stuk over de *Natuurkunde van het Heelal*, volgens een oud rijmwerk, loopende, zal toegelicht worden door eene Kaart des Zonnestelsels, eene Maankaart (beide steendrukken) en een paar houtsneden. Wij vleijen ons, dat alles vóór het eind dezes burgerlijken jaars geheel gereed zijn, en een derde deel der Nieuwe Reeks uitmaken zal. - Ook andere stukken zijn ons ter uitgave aangeboden en de Rapporten daarover worden ingewacht. Nadat toch de altijd werkzame Voorzitter, zijn stuk over *de interrogatoiren van VAN OLDENBARNEVELD* (zie *Handd.* 1845, bl. 54) voltooid, en ons daarover in de Maandelijksche Vergaderingen van Nov. en Dec. j. l. nog onderhouden had, bood de steller zulks voor onze Werken aan, en werd dit stuk ten fine van onderzoek in handen gesteld eener Commissie bestaande uit de HH. Mrs. H.W. TYDEMAN, C.J. VAN ASSEN, en Jkhr. Mr. J.C. DE JONGE. - Een tweede stuk ontvingen wij van zijne hand, in de maand Maart j. l., door zijne *Alphabetische lijst van taalkundige opmerkingen over de Bastaardwoorden*, thans, na vroegeren arbeid in dezen in d. j. 1841 besteed, nu deels door hem zelve, deels door den Hoogleeraar VAN ASSEN veel vermeerderd, en tot de letter G afgewerkt. Hetzelve werd aan de permanente Commissie van *Taal-*

kunde* toevertrouwd, welke Z.H.Gel. zeer aanspoorde deze lijst te voltooien, ten einde eene afzonderlijke uitgave daarvan, van wege de Maatschappij, haren afkeer zou doen blijken van zoovele barbaarsche en uitheemsche woorden en uitdrukkingen, waarvan maar al te veel schriften onzer dagen zoo rijkelijk overvloeijen. - Nog werden wij verblijd door het schrijven van een lid, die vroeger in onze Werken, en later bij de Commissie van Geschied- en Oudheidkunde, zich werkzaam getoond had, Mr. S. DE WIND te Middelburg. Deze zond ons, in de maand Maart, vier fragmenten van eenen Nederlandschen Ridder-Roman, in de Stads Bibliotheek te Middelburg, door den Secretaris van het Zeeuwsch Genootschap, tevens ons medelid, Ds. BORSIUS, gevonden; welke denkelijk eene overzetting zijn van een oorspronkelijk fransch van den *Hugo van Bordeaux*, eene overlevering, welke ook WIELAND voor zijnen *Oberon* gebezigd heeft. Deze fragmenten zijn aan eene Commissie toevertrouwd, bestaande uit de HH. L.P.H.C. VAN DEN BERGH, IZ. VAN HARDERWIJK en M. DE VRIES, welke eerstdaags, misschien wel morgen ter Resumtie-Vergadering, rapport hoopt uit te brengen. Zonder hierin vooruit te loopen, mogen wij ons toch hieruit weder bouwstof voor onze werken beloven. - Zoodanige bouwstof hopen wij

* Waarover zie *Handd.* 1841. bl. 57 en 1842. bl. 44.

al verder te verkrijgen door de Prijsverhandeling, ons vóór het eind van Dec. j. l. aangeboden. Een der vijf, in 1844 hiervoor benoemde, beoordeelaars, zich om voor hem gewigtige redenen hieraan onttrokken hebbende, heeft, na een paar andere verontschuldigungen, de Heer Mr. JACOB VAN LENNEP zich den last laten welgevallen, om onverwacht in dezen op te treden en verdient derhalve niet geringe aanspraak op onzen dank. Want het geschrift is uitvoerig en de tijd was kort. Het IVde van de Beschrijvingspunten zal nader gewijd zijn aan de Adviesen der Beoordeelaars, voor zoo ver die zijn ingekomen, en aan het hooren van het Praeadvies: tot welk laatste, in de Vergadering der maand April, volgens art. 77 der Wetten, benoemd waren de HH. LA LAU, DE GELDER, en uw dienaar, de Spreker. - Tot de zaak der Prijsvragen behoort nog, dat in de Vergadering van Maart benoemd is eene Commissie, ter Redactie van nieuwe vragen voor dit jaar. Het vak van Geschied- en Oudheidkunde lag aan de beurt: deze Commissie, uitgebragt op de HH. TYDEMAN, KIST, VAN DER CHIJS, JANSSEN en BODEL NYENHUIS, bragt in April rapport uit, waarbij uit acht voorgestelde vragen, volgens de letter van art. 68, slechts vier (twee uit iedere afdeeling), bij meerderheid gekozen werden en in den Brief van Beschrijving, onder punt V, zijn opgenomen. Wij willen echter niet ontveinzen, dat wij op het uitgebreide veld van Geschied- en Oudheidkunde,

wel gewenscht hadden eene meerdere ruimte van keuze aan de Algemeene Vergadering te kunnen verschaffen.

De voortdurende Commissie voor Geschied- en Oudheidkunde - om ook van deze iets in het midden te brengen - hield drie Vergaderingen, den 23sten Januarij, den 6den en den 31sten Maart. Onder meer andere zaken, daar ter tafel gebragt, behoorde ook, het gevolg geven aan hetgeen de *Handd.* des vorigen jaars 1845 (bl. 60 onderaan) deden verwachten. De Maandelijksche Vergadering van Mei 1. 1. heeft zich daarmede onledig gehouden, en het VIIIste punt onzer werkzaamheden zal hieraan heden gewijd zijn.

Niet verre dwalen wij af, als wij van deze Commissie overgaan, tot onze Verzameling van *Zegels* en *Wapens*. Dr. JANSSEN, aan wiens zorg dezelve voortdurend zoowel is toevertrouwd, heeft van zijne en onze Oudheidkundige Vrienden, ook in dezen jare, van Julij tot Febr. 1. 1. meermalen bijdragen daartoe bekomen. Want bij zijne missive van 26 Febr. aan mij gerigt, werden ons kenbaar onderscheidene Geschenken van oude Nederlandsche Zegels, Grafelijke, Bisschoppelijke, van Geestelijke Gestichten en van Schepenen, sommigen met de perkamenten, tot wier bevestiging zij dienden, daarbij gevoegd: ten bedrage van ruim 170 stuks, van onze medeleden BOONZAJER, VAN DER NOORDAA, VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDEN en SCHINKEL*. En, dezer dagen, schrijft mij dezelfde Dr. JANSSEN uit Gelderland, van Baron L.A.J.W. SLOET, (zie *Handd.* 1845, bl. 51) dien ijverigen Zutphenschen Oudheidkenner, voor de Verzameling ten geschenke erlangd te hebben den oorspronkelijken stempel van het voormalige Zutphensche Vrouwenklooster Isendoorn†. Hij is van zilver, uitmuntend bewaard, en bevestigd aan een zilveren keten met ring, waaraan de Abdis hem schijnt gedragen te hebben. En geene acht dagen geleden zond dezelfde Baron SLOET, bij de betuiging zijns leedwezens, onze Vergadering, niet, gelijk hij gehoopt had, te kunnen bijwonen, aan ons een pakket, bevattende 14 oude perkamenten der 16de en 17de eeuw, met zegels gesterkt, en 2 dergelijke op papier, met cachetten in zegellak bekrachtigd.

Verneemt ook een woord over de *Voorlezingen* in onze Vergaderingen. Wij kwamen dezen winter, meer dan immer in de laatste jaren, bij elkander; tot twaalf keeren toe, waarvan acht avonden door geregelde voordragten bezet waren. Onder deze was, gelijk wij die vroeger meermalen hadden, *eene* Openbare Vergadering, den 27sten Maart, daar ons medelid TER HAAR, van Amsterdam tot ons wel wilde overkomen, om het grootste deel (de drie toen voltooide zangen) van zijn voortreffelijk dichtstuk *de Schipbreuk op de St. Paulus-rots*

* Bijlage A zal zulks nader doen kennen.

† Zie LINDEBORN, *Hist. Ep. Daventr.*, p. 225.

in den Wester-Oceaan, ons te doen hooren: een stuk waarvan wij weldra met vertrouwen de uitgave mogen te gemoet zien. - In de andere, de gewone Maandelijksche, Vergaderingen, traden, om nu niet andermaal van de dubbele Spreekbeurt des Voorzitters (in Nov. en Dec. jl.) te gewagen, onder ons op de navolgende Leden. In Januarij de Hoogl. VAN ASSEN, met eene Verhandeling van wijlen zijnen schoonvader, weleer mede ons medelid, den Heere H. VAN ROIJEN, *over de versmaat der Ouden, met proeven van navolging in het Nederlandsch*; in de gewone Vergadering van Februarij sprak Dr. JONCKBLOET, *over den auteur van de oude Nederlandsche Overzetting des Romans van Lancelot*; in Maart onderhield de Hoogleeraar SCHRANT ons *over de Letterkundige verdiensten van een' onzer vroegste medeleden, Mr. ADRIAAN KLUIT*. Wij hadden ook het genoegen dat, behalve de reeds gemelde voordragt van Ds. TER HAAR, twee andere Leden uit naburige plaatsen ons de vrucht hunner werkzaamheden mededeelden: de Hoogleeraar ROIJARDS, van Utrecht, in de October-Vergadering, *over de verdiensten van (wijlen ons medelid) Jhr. Mr. H.M.A.J. van Asch van Wijck, als geschiedkundige*: een opstel echter, waarbij wij de levendige voordragt des Sprekers misten, en de Secretaris die vergoeden moest. En in eene buitengewone Vergadering (20 Febr.) deelde Prof. BEIJERMAN van Am-

sterdam, ons zijn onderzoek mede over de vraag: *met wat hart hebben de Staten van Holland en Oldenbarneveld den Graaf van Leycester in 1585 uit Engeland verwelkomd*: eene vraag, waartoe Mejuffrouw TOUSSAINT'S Geschrift: *Leycester in Nederland* aanleiding gegeven had. Zijn opstel is sedert door den druk ook aan een uitgebreider publiek bekend geworden. - Mogten deze *drie* voorbeelden andere buitenleden opwekken, om de handelwijs dezer leden uit Utrecht en Amsterdam na te volgen! - In de maand April hielden wij ons bezig met de voorbereidende werkzaamheden tot de Algemeene Vergadering. - Op eene tweede of voortgezette, voorbereidende Vergadering, die den 1sten Mei plaats had, werd door een der Leidsche Leden een voorslag gedaan, welke van belangstelling in den bloei der Maatschappij getuigde. De Heer C. LEEMANS namelijk opperde schriftelijk de vraag over de nuttigheid eener herziening van de Wetten der Maatschappij. Derzelver laatste redactie was van d. j. 1835: en, daar wij in onze dagen half door stoom leven, althans werkzaam zijn, worden de vormen thans in tien jaren misschien even oud of ouder, dan weleer in vijftig. Men begreep echter, dat men, bij dergelijk eene zaak, de belangen van U allen, van de geheele Maatschappij betreffende, niet dan met rijpen rade mogt te werk gaan. Op des voorstellers verzoek werd derhalve eene Commissie van Leid-

sche Leden, bij stemming benoemd, bestaande uit de HH. TYDEMAN, VAN ASSEN, VAN OORDT, LA LAU, LEEMANS: ten einde over de zamenstelling van eene algemeene Commissie ter Wetsherziening, voorts over de wijze waarop, en den tijd waarin, zij hare werkzaamheden zoude behooren ten einde te brengen, de Maandelijksche Vergadering voor te lichten. Het Rapport, door deze Commissie ingebracht, is in eene buitengewone Vergadering van 15 Mei overwogen en goedgekeurd; en hieruit is dus voortgesproten het IXde punt der Werkzaamheden, dat aan Ulieder raadpleging heden zal worden aangeboden.

Er is nog één punt overig, M.H.H. Uw Voorzitter heeft zoo straks eene bedroevende schilderij opgehangen van de Leden, die ons door den dood ontvallen zijn: eene schilderij, die wij jaarlijks, en meestal door nieuwe bouwstof verrijkt, ons voor oogen gesteld zien. Het is derhalve noodig dat wij op aanvulling van ons personeel bedacht zijn. Ik moet dus nog even van onze *nieuwe* Leden gewagen.

Alle de, in het vorig jaar benoemde inlandsche Leden hebben zich de onderscheiding gereedelijk laten welgevalven; ook de buitenlanders evenzeer: behalve twee, een Belgisch en een Duitsch geleerde, welke dus ver, zelfs op ons herhaald schrijven, ons geen antwoord inzonden; een ander Duitscher daarentegen, de Geschiedkundige, LUDW. BETH-MANN, die vroeger ook Nederland bezocht, beantwoordde onze brief van benoeming vrij uitvoerig en zaakrijk, uit Kairo, werwaarts zijne wetenschappelijke nasporingen hem riepen. - In den loop des winters bedankten drie inlandsche leden voor hun lidmaatschap, de HH. WENCKEBACH te 's Hage, PERIZONIUS WALLER te Utrecht, BROERS te Leiden. Daarentegen werden er, volgens de vrijheid ons verleend, vijf Leidsche Leden in denzelfden winter benoemd, de Predikant C. KRABBE, Dr. H.R. DE BREUK, de Heer A.C. OUDEMANS, Mr. H. OBREEN, en Dr. R.P.A. DOZY. - De namen der buitenleden, zoo inlandsche (12) als buitenlandsche (4), die wij in de Aprils- en Mei-Vergaderingen als Candidaten aannamen om Ul. heden voor te stellen, liggen voor U ter tafel. Het doet ons slechts leed, dat het aantal der inlanders niet grooter is: daar wij menigen naam, op het gros voorhanden, tot een volgend jaar hebben moeten in gedachten houden.

En het is hiermede, dat wij ons Verslag geëeindigd rekenen.

III.

Het Verslag van de Commissie tot de Bibliotheek der Maatschappij, door tijdsgebrek niet gelezen, luidde als volgt:

Het jaarlijksch verslag over de Bibliotheek,

M.H.H., hebt Gij door de Wet aan uwe Commissie opgedragen, en verwacht het dus alweder op dezen dag. Deze pligt ons opgelegd, maakt ons het volbrengen onzer taak gemakkelijker; daar gij op de zaken lettende, even daarom den, uit zijnen aard meestal eentoonigen vorm, te gereeder zult willen over het hoofd zien. Hoort mij dan, naar uwe gewoonte, toegenegen aan, als ik U acheenvolgens over den *Catalogus*, over het *gebruik der Boekerij*, over haren *aanwas*, en haar *bestuur* kortelijk ga onderhouden.

De druk van den *Catalogus* is dit jaar, ja nog niet geheel voltooid, doch wel die van deszelfs *tweede* deel, hetgeen de letterkunde en de geschiedenis beide van de vreemde volken buiten Nederland, omvat; en daarna door een supplement gesloten wordt van het verkregene na den aanvang van den druk. Aan het einde des *eersten* deels - want wij drukken gelijkelijk aan beide deelen - voegen wij nu, als een Iⁿ Deels 2^e Stuk, de uitvoerige lijst van het groote geschenk Tooneelspelen, vóór 5 jaren ontvangen. De zorg voor het gereedmaken van het een en ander voor de pers is voortdurend geheel aan ons waardig medelid BERGMAN opgedragen. Wat er van beide deelen dit jaar afgedrukt is, ziet uw oog hier ter tafel. Het brengt het Iⁿ D^{ls} IIe Stuk van blad 6 tot blad 12. D^l II. van blad 35 tot blad 60 (halve bladen). Dat deze druk buitengewone onkosten vordert, zal niemand

uwer bevreemden. Wij wilden er U hier slechts in het voorbijgaan op aandachtig maken.

Voortdurend wordt er gebruik gemaakt van zulk een letterschat. Af en aan worden er boeken uitgeleend. Onlangs nog een reeks van ruim 50 Werken aan de Vereeniging ter bevordering der Oud Nederlandsche Letterkunde, te Leiden, ten dienste van hun pas verschenen *Overzicht van verspreide Middelnederlandsche Gedichten*. Ook Handschriften gingen, op autorisatie der Maandelijksche Vergadering, naar buiten uit: aan Dr. JONCKBLOET dat van den *Walewein*, en onze fragmenten van den *Parthenopaeus*: deze ter collationering, geene ter vervaardiging eener volledige uitgave; aan een ander onzer medeleden, eene meenigte taalkundige bouwstoffen voor plaatselijke dialecten onzes lands.

De aanwas bestaat in *toekomstige* en *werkelijk erlangde*. De toekomstige, in toezeggingen (die immers in Nederland meestal nog met oud-Nederlandsche trouw vervuld worden)! Zoo beloofde ons Mr. J.J.D. NEPVEU te Utrecht, alle de tooneelspelen die in zijne talrijke verzameling dier tak van letterkunde voorhanden, en bij ons gemist worden. Wij zenden dit ons medelid daartoe de afgedrukte bladen. Zoo verzocht Mr. JERON. DE VRIES, een onzer oudste en meest getrouw opkomende medeleden, te mogen weten wat we van hem, die meer dan 40 jaren ten nutte der Nederlandsche letterkunde de pen gevoerd heeft, bezaten, ten einde het ove-

rige des te gereeder te kunnen aanvullen; wij leven dien aangaande nog in blijde verwachting.

Doch veel is er ook, dat wij werkelijk erlangen: zoo door *koop*, als door *geschenken*. De *aankoop* was ten deele van merkwaardige Boekverkoopingen, als van ons medelid, wijlen den Leipziger Hoogleeraar ILLGEN (20 stukken); enkele van de inlandsche veilingen in Amsterdam en 's Hage, van onzen WISELIUS, van P. VOÛTE, DE LANGE VAN WIJNGAERDEN, SCHEURLEER, en laatstelijk van wijlen ons medelid KINKER. - Oude Handschriften laten zich bezwaarlijk aankopen; twee gekochte HDSS. intusschen handelen over een leven van St. Hieronymus, en een geestelijk sermoen der XVde Eeuw, voor de taalkunde merkwaardig; een derde bevat Overijsselsche Landregten der XVIde Eeuw, ten deele nog onuitgegeven. Vooral waren we in onze aankopen van drukwerken bedacht, om onder de talrijke vruchten van de letterkunde onzer dagen, uit de pas verschenen werken, eene keuze te doen die wij hopen dat niet geheel ongelukkig genoemd moge worden: 10 taalkundige, 9 geschiedkundige Werken verschaften wij ons. Eene aanteekening zal de titels vermelden*.

* Voor de *Taal* komen hier vooral in aanmerking: A. HÖFER'S *Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache*, 1845; E. KAUSLER'S *Denkmäler Alt-Niederländischer Sprache und Literatur*, 2r Band, 1844; HOFFMANN, *Horae Belgicae*, 7de stuk; HALBERTSMA, *Letterkundige Naoogst*, IIe Dl., 1845; *Werken der Vereeniging ter bevordering der Oud-Nederlandsche Letterkunde*, 3 Stukken, als: *der Leken Spieghel*, II; *der Minnen Loep*, I en II; en Verslagen der Vereenig., 2e Jaargang; LEBROCQUY, *Analogies linguistiques: du Flamand dans ses rapports avec les autres idiômes d'origine teutonique*, 1845; H. VAN DEN HOVEN, *la' langue flamande, son passé et son avenir: projet d'une orthographe commune aux peuples des Pays-Bas et de la basse Allemogne*, 1844; de eerste helft van den *Index* op GRAFF'S *Sprachschatz*, door H.F. MASSMANN; de voortzetting van HAUPT, *Deutsches Alterthum* (V. 3.)
Voor de *Geschied-* en *Oudheidkunde* verdienen opmerking, wat Nederland aangaat, de gekochte: *Gedenkstukken voor de Nederlandsche Geschiedenis*, te Rijssel verzameld door L.P.H.C. VAN DEN BERGH, IIe Dl. (zijnde het le deel der *Correspondance de la gouvernante Marguerite d' Autriche avec ses amis*); J.W. WOLF, *Nederlandsche Volksoverleveringen*, 3e St., 1846; het slot van SCHOTEL'S *Kerkelijk Dordrecht*; de voortzetting van DODT'S *Archief voor Utrechtsche Geschiednissen*, Dl. V, 1846; van Rector HERMAN'S *Bijdragen voor Noord-Brabant*, I. 6e St. en II. 1 en 2 St., en van den *Vryen Fries*, IV. 2, 3.
Voor het buitenland, K. KLUG, *Opfer- und Grabaltherthümer zu Waldhausen, (ohnweit Lübeck)*, 1844; H. SUUR, *die alte Kirche zu Mariënhafen in Ostfriesland*, 1845; PETIT-RADEL, *notice sur les Nurages de la Sardaigne* en anderen.

Wij gaan over tot de *Geschenken*. Verneemt vooreerst, wie zich *buiten* onze inrigting aan ons

lieten gelegen liggen. Een paar uitlandsche Genootschappen, een Amerikaansch en een Europeesch, reeds vroeger onzer gedachtig, waren het nu even zeer. Het *Washington National Institute* zond ons zijn derde Bulletin, over de jaren 1842 tot 1845; het *Historische Verein von Oberpfalz und Regensburg* een nieuw deel zijner Werken (het eerste eener nieuwe Reeks). Ook inlandsche Genootschappen vervolgden de toezending hunner geschriften en stelden ons daardoor weder in de gelegenheid tot ruilhandel met onze Werken. Het *Provinciaal Utrechtsch Genootschap* zond ons een nog ontbrekend stuk zijner bekroonde Verhandelingen, en het verslag over zijne Sectie-Vergaderingen des vorigen jaars. Het *Noord-Brabandsch Genootschap* zijn *Handelingen*, van den aanvang af tot D¹ IV, het 1ste Stuk toe. Het *Bataviasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen*, het 20^e Deel van de Werken dier belangrijke overzeesche inrigting.

Eenige vreemde personen schonken ons deze en gene stukken. Buiten ons Vaderland, de Heer M.J.T. VAN DER VOORT, van Brussel, een verslag over de grondbeginselen van het Vlaemsch Taelverbond, de Heer L. VAN HOOGEVEEN STERCK, 2½ Deel van den Vlaamschen Rederijker, dien hij, geboren Rotterdammer, te Antwerpen redigeert. De Heer F. RENS te Gent, prosa- en dichterlijke bijdragen en eenige jaargangen van het *Gentsch*

Letterkundig Jaarboekje, dat hij reeds 13 jaren lang bezorgt. De twee laatste zijn onder onze Candidaten. - Uit onze Koloniën ontvingen wij, van Dr. BLEEKER te Batavia, Bibliothecaris des Bataviaschen Genootschaps, eenige vlugschriften; ook hem namen wij op onder onze Candidaten. - In ons vaderland - om van een paar giften van onbekende hand te zwijgen - zond ons de Amsterdamsche Regtsgeleerde, Mr. A.D. MEIJER, het vervolg of tweede Deel van de voortreffelijke *Verhandelingen* van zijnen afgestorvenen broeder, ons hoog vereerd medelid, Mr. J.D. MEIJER. De Utrechtsche Boekhandelaar en Stadsdrukker BOSCH zond, ten vervolge, den laatsten jaargang van den Utrechtsche Volks-Almanak. Zekere Heer F.L.A. DE JAGHER te Oosterbeek, zijne *imitations de quelques fleurs de poésie Hollandaise*; I. WATERMAN te Kampen, eene Hebreeuwsche en Nederduitsche uitboezeming bij het graf van den Opperrabbijn HERZVELD te Zwolle; de Heer K.J.R. VAN HARDERWIJK te Rotterdam, eene Redevoering over *Petrus Scriverius*; Mr. G. DE VRIES AZ., zoon van een onzer oudste medeleden, zijn onlangs verschenen - en naar ik hoor schier uitverkocht - Werk over de *Wetgevende magt der plaatselijke Besturen*. Ds. LEENDERTZ te Woudsend, het 2de Stuk van den door hem, naar ons HDS. uitgegevenen, *Loep der Minnen* van *Dirc Potter*; Ds. H.P. TIMMERS VERHOEVEN van 's Gravenhage, zijne Verhandeling *Abbadona*.

Verschillende onder deze laatste Schrijvers vleijen wij ons U als Candidaten voor ons Lidmaatschap later te mogen voordragen.

Wij komen tot de *Geschenken* onzer *Leden*. Deze en gene hunner verrijkten ons met meer of minder zeldzame, grooter of kleinder geschriften uit hunne boekerij; het zij HDSS., het zij oudere, het zij pas verschenen geschriften, bij hun dubbeld voorhanden. De namen dier gevers zijn, in alfabetische orde, deze: L.PH.C. V.D. BERGH, BOONZAJER (een HDS.), EEKHOFF, P.C.G. GUYOT, IS. VAN HARDERWIJK, VAN HASSELT, KOENEN, LEEMANS, VREEDE, DE VRIESE. - Waarbij ook weder dit jaar de drie Leden uwer Bibliotheeks-Commissie, onder de voortdurende redactie van den Catalogus het hunne voegden, door een vijftigtal boeken hiertoe af te zonderen; de Hoogleeraar TYDEMAN zelfs drie handschriften. - Drie onzer Leden, de HH.J. NIEUWENHUIS, A. NUMAN en VAN VREDENBURGH zonden ons hunne gelithographieerde afbeeldingen voor de Portret-Verzameling onzer Leden, die wij hebben aangelegd.

Laatstelijk moeten wij U opmerkzaam maken op de *eigene* Werken, door velen onzer Leden vervaardigd, en ons ten deele geworden. Moge zulks ten spoorslag strekken voor hen, die dusverre zulks mogten vergeten hebben!

Verneemt echter slechts, korthedshalve, de namen dier Leden en 't aantal hunner geschenken.

Onder de *buitenlandsche* Leden, komen ook hier, zoo wel als hier boven, bij de vreemdelingen, inwoners van Batavia voor en van België. De Heeren MIJER en VAN HOËVELL in Java's hoofdstad: de Belgische geleerden Jonkh. PH. BLOMMAEET (3), CONSCIENCE (5 of 6), Baron DE ST. GENOIS (15), KESTELOOT (3), SERRURE, WILLEMS (5). Waarbij zich nog de Edinburgsche Predikant STEVEN (vroeger te Rotterdam woonachtig), en de Duitsche geleerden, LISCH te Schwerin (3) en WACKERNAGEL te Bazel, komen voegen.

De *inlandsche* leden, die als gevers van eigen werken hier in aanmerking komen, zijn de HH. A.J. V.D. AA (2), Mr. ROBIDÉ VAN DER AA (3), DEN BEER POORTUGAEL, Mr. L.PH.C. V.D. BERGH, BERGMAN, N. BERKHOUT, Mr. H. BEIJERMAN, Mr. BODEL NYENHUIS (3), A.H. V.D. BOON MESCH, P. VAN LIMBURG BROUWER (2), VAN DER CHIJS, Mr. DA COSTA, Mr. DIRKS (2), AB UTRECHT DRESSELHUIS (5), EEKHOFF, Mr. H.O. FEITH, J.J. DE GELDER, TER HAAR, Mr. M.C. VAN HALL (2), J. VAN HARDERWIJK RZ., HELDRING (2), VAN HEIJNINGEN, A. DES AMORIE VAN DER HOEVEN (2), HUMBERT DE SUPERVILLE (3), DE JAGER, JONCKBLOET (2), Mr. J.C. DE JONGE (2), JUYNBOLL (2), KAISER (8), LASTDRAGER, LAUTS (2), LEEMANS, Mr. D.J. VAN LENNEP (2), Mr. LULOFS (2), GEYSWEIT VAN DER NETTEN, NYHOFF, PAN (2), PERK (2), ROYAARDS, SCHOTEL, SCHRANT (2), M. SIEGEN-BEEK (2), Mr. L.A.J.W. SLOET TOT OLDHUIS (2), W.H. SURINGAR (4), SWALUE, Mr. H.W. TYDEMAN, Mr. VREEDE, M. DE VRIES, DE VRIESE, Mr. DE WAL (5), Mr. DE WIND, WTTEWAALL.

Ons rest nog eindelijk te vermelden, dat bij de Rekening en Verantwoording, op morgen avond ter Resumtie-Vergadering in te brengen, een der Leden uwer Bibliotheeks-Commissie, volgens de Wet, aftreden moet, en de toerbeurt hiervan tot den Heer BERGMAN gekomen is. Gijlieden zult echter reeds vernomen hebben, dat deze voor als nog ons onmisbaar is.

IV.

Op de in den jare 1844 uitgeschrevene Prijsvraag uit het vak der Taalkunde (zie Handd. 1844. bl. 70 en 1845. bl. 72), wier termijn den laatsten December d. j. verstreken was, en waarin gevraagd werd:

Een oordeelkundig onderzoek naar den invloed van BILDERDYK'S dichtwerken op de kennis, de ontwikkeling, beschaving en verrijking onzer moedertaal, gepaard met eene naauwkeurige aanwijzing der woorden en spreekwijzen, welke door hem, of voor het eerst ingevoerd, of uit de oudheid in het gebruik teruggeroepen zijn.

is één antwoord erlangd, geteekend met de woorden van Mr. H.J. KOENEN:
‘Die spraak en taal beheerscht, voert ook den staf der zielen.’

Alle de ingekomen Adviesen en diensvolgens ook het Praeadvies der Commissie (zie hiervoor bl. 46) gunstig luidende, besloot men tot de bekrooning, welke nagenoeg eenstemmig was: waarna, bij het openen van het naambriefje, schrijver bleek te zijn, de Heer A. DE JAGER, te Rotterdam, Lid der Maatschappij.

V.

Als *nieuwe* Prijsvragen uit de Klasse van Geschied- en Oudheidkunde, te beantwoorden vóór of op den 31sten Dec. 1847, werden bij volstrekte meerderheid van stemmen uitgeschreven:

I. *Welke waren de oorzaken en bedoelingen, die, vooral van de zijde van Spanje, het sluiten van het TWAALFJARIG BESTAND hebben te weeg gebracht? en welke gevolgen heeft dit bestand gehad, zoo ten aanzien van de blijvende scheuring der Nederlanden, en van den herstelden invloed van het Catholicismus in naburige gewesten, als met betrekking tot den minderen omvang, binnen welken de Republiek der Vereenigde Nederlanden is beperkt geworden?*

II. *Een historisch overzicht van de Kloosters en Abdijen in de voormalige Graafschap-*

pen van Holland en Zeeland; met aanwijzing van den tijd in welken zij werden gesticht, de orden waartoe zij behoorden, en den invloed welken zij op den burgerlijken, zedelijken en godsdienstigen toestand van Nederland hebben gehad*.

De Maatschappij herhaalt hierbij nogmaals, dat op den 31sten December 1846 de termijn verstreken zal zijn der navolgende, bij haar vroeger uitgeschrevene, Prijsvragen:

I. Prijsvragen van 1845.

Voor de *Dichtkunst*:

In hoe verre kan men in de voortbrengselen der Poëzij den invloed aanwijzen, dien luchtgestel, woonplaats, volksaard,

* Staande de Vergadering waren deze Prijsvragen aan eene Commissie van redactie toevertrouwd geweest, en zoo als hierboven gedrukt is aangenomen. - De andere, aan de Algemeene Vergadering voorgestelde, vragen waren:

Voor de Geschiedkunde:

I. Een beknopt, maar oordeelkundig Handboek der bronnen voor onze Vaderlandsche geschiedenis.

Voor de Oudheidkunde:

II. Eene geschiedenis der Abdij en der Heerlijkheid van Egmond, en van beider invloed op den toestand van staat, kerk en wetenschappen in Nederland.

staatsgesteldheid en doorgaande leefwijze op de Dichtkunst der verschillende Natiën, vooral van de Nederlandsche, gehad hebben.

Voor de *Welsprekendheid*:

Proeve eener Geschiedenis van het Nederlandsche Proza, doormengd met voorbeelden, ook van minder algemeen bekende schrijvers.

II. Prijsvraag van den jare 1843; om de uitvoerigheid der stoffe en de moeite daaraan verbonden, voor den tijd van *drie* jaren uitgeschreven:

Eene Geschiedenis van den Kerkbouw in ons Vaderland tot in de 16de Eeuw: opgemaakt vooral uit naauwkeurige vergelijking der in de verschillende gewesten aanwezige oudere Kerkgestichten, en in verband beschouwd met den gang der Burgerlijke en Christelijke beschaving hier te lande.

De platte gronden en afbeeldingen, welke hierbij noodig geacht worden, kunnen op eene eenvoudige schaal worden ingerigt.

Omtrent deze laatste vraag moet hierbij nog herinnerd worden, dat er op de Vergadering des jaars 1844 besloten is, uit aanmerking der voor dezelve benoodigde reizen, teekeningen enz. aan het best gekeurde antwoord, boven den gewonen Penning der Maatschappij, als

buitengewone erkenning toe te wijzen eene geldelijke belooning van *één honderd en vijftig gulden*.

VI.

Tot beoordeelaars der Verhandelingen, die, ter beantwoording van de uitgeschrevene Prijsvragen, voor den eersten Januarij des jaars 1848 zullen ingekomen zijn, worden benoemd:

Voor de eerste Prijsvraag:

De HH. Mr. H.W. TYDEMAN, Jkhr. Mr. J.C. DE JONGE, Prof. J.M. SCHRANT, Mr. S. DE WIND, Mr. G. GROEN VAN PRINSTERER.

Voor de tweede Prijsvraag:

De HH. Mr. J.T. BODEL NYENHUIS, Ds. G.H.M. DELPRAT, Prof. N.C. KIST, Mr. H.O. FEITH, Dr. L.J.F. JANSSEN.

VII.

Tot Leden der Maatschappij zijn benoemd de volgende inlandsche HH.: D.D. BUCHLER, te Amsterdam, Lid der vierde Klasse van het Kon. Ned. Instituut; J.I. DOEDES, Theol. Dr., Pred. der Herv. Gemeente te Hall op de Veluwe; W. HECKER, Litt. Dr. en Lector Paedagogices te Groningen; J.A.C. VAN HEUSDE, Litt. Dr. en Rector der Latijnsche Scholen te Amersfoort; A. DES AMORIE VAN DER HOEVEN Jr., Theol. en Litt. Dr. en Pred. der Remonstr. Gemeente te Utrecht; J.J.L. TEN KATE, Pred. der Herv. Gemeente op Marken; W. MUURLING, Theol. Dr., Hoogl. der Godgeleerdheid te Groningen; J.J. VAN OOSTERZEE, Theol. Dr., en Pred. der Herv. Gemeente te Rotterdam; J.G. OTTEMA, Litt. Dr., en Praeceptor der Lat. Scholen te Leeuwarden, Secretaris van het Friesch Genootschap voor Oudheid-, Taal- en Geschiedkunde; G. *Graaf* SCHIMMELPENNINCK, op het Nyenhuis bij Goor in Overijssel, Minister van Staat, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal; Mr. J.W. TYDEMAN, Advokaat te Amsterdam; R. WESTERHOFF, Med. Dr. te Warffum; P. BLEEKER, te Batavia, Lid en Bibliothecaris van het Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen.

En de buitenlandsche HH.: L. VAN HOOGEVEEN STERCK, te Antwerpen; F. RENS, te Gent, Voorzitter der aldaar gevestigde Maatschappij: *De taal is gantsch het volk*; A.N.E. CHANGUION, Litt. Dr. aan de Kaap de Goede Hoop.

VIII.

Wat aangaat, het voorstel der Maandelijksche Vergadering over de uitgave van een Archief voor Nederlandsche Geschied- en Oudheidkunde (*Handd.* 1845. bl. 60, en hiervoor, bl. 47), is door een der Leden voorgeslagen en door de Vergadering goed-

gekeurd, om, wegens den vergevorderden tijd, dit punt in advies te houden tot het volgend jaar.

IX.

Met betrekking tot het voorstel, op de Maandelijksche Vergadering van Mei 1. 1., gedaan en aangenomen, ter benoeming eener Commissie door de Algemeene Vergadering, tot het herzien van de Wetten der Maatschappij (zie hiervoor blz. 50, 51), is besloten het Rapport der Commissie (hierachter, bl. 71. Bijlage B zoo als het was liggende goed te keuren: en zijn dien ten gevolge (Rapp., punt 1) tot buitenleden van de toekomstige Commissie der Wets-herziening benoemd de HH. Mrs. W.J.C. VAN HASSELT te Amsterdam, en L.PH.C. VAN DEN BERGH te 's Gravenhage.

X.

Het voorstel van de Maandelijksche Vergadering, om, naar oud gebruik, voor den tijd van één jaar, de vrijheid te verkrijgen tot het kiezen van Leden, binnen Leiden wonende, is weder toegestaan geworden.

XI.

Bij het opnemen der Rekening van den Penningmeester, blijkt, dat de ontvangst gedurende het af-

gelopen jaar (daaronder begrepen het saldo der vorige rekening) bedragen had de som van *f*2815.49; de uitgave, de som van *f* 2587.29; en er dus een saldo overbleef van *f* 228.20 en *f* 1200.00 aan schatkistbiljetten, te zamen *f* 1428.20; wordende voorts de Rekening goedgekeurd en volgens de Wet geteekend.

De Hoogleeraar A.H. VAN DER BOON MESCH doet nog kortelijk verslag omtrent het slot der Rekening en Verantwoording ter oprigting van het gedenkteeken voor den Hoogl. VAN DER PALM (zie *Handd.* 1842. bl. 59. r. 8-11, bl. 63-70. en 1843. bl. 54 en 79-83, en de bijzonderheden in de Rekening zelve, hierachter, Bijlage C.) De Vergadering neemt hier in genoegen, en bedankt de ten deze werkzaam geweest zijnde Commissie voor haren volbragten arbeid.

XII.

De bepaling der Toelage voor het jaar 1846, is gesteld op *f* 6.00.

XIII.

De bestaande Ambtenaren (zie laatstelijk *Handd.* 1845. bl. 76) zijn verzocht, ook dit jaar in hunne verschillende betrekkingen te willen volharden; in 't bijzonder de Voorzitter, als welke in 1847 zijn 25jarig voorzitterschap vervuld zal hebben.

XIV.

De bepaling van het getal en den tijd der openbare Vergaderingen en de benoeming der Leden, die in dezelve Voorlezingen zullen doen, blijft overgelaten aan de Maandelijksche Vergadering.

Voorts heeft de Maandelijksche Vergadering besloten, de Leden uitdrukkelijk te verzoeken en op te wekken, om de vruchten hunner letteroefeningen, in de vakken tot deze Maatschappij behoorende, aan haar te willen mededeelen, om of voor de Werken der Maatschappij, of bij de Vergaderingen te kunnen strekken.

(geteekend)

M. SIEGENBEEK,
Voorzitter.

Bijlage A. bladz. 48. vermeerderingen van de sphragistische verzameling der maatschappij.

In *Julij* 1845 werden door den Heer BOONZAJER te Gorinchem meer dan 50 oude zegels in groen was, denkelijk allen schepenzegels, en meer dan 100 afdrukken in nieuw lak gezonden.

In *Augustus* deszelfden jaars door denzelfden een pakje met oude perkamenten met de daaraan bevestigde zegels in groen was.

In *December* deszelfden jaars, door den Heer S.H. VAN DER NOORDAA te Dordrecht, 19 stuks oude zegels en nieuwe afdrukken van oude stempels, van geestelijke gestichten te Dordrecht, Bisschop CONRAD *van Spiers* enz.; vergezeld van eene toelichtende memorie.

In *Januarij* 1846, van den Heer CREMER VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDE, 11 perkamenten met de daaraan bevestigde zegels, meest uit de XVIII eeuw.

In *Februarij* deszelfden jaars, van den Heer SCHINKEL te 's Gravenhage, 40 stuks oude zegels, waaronder belangrijke, zoo kerkelijke als wereldlijke van de XII-XVI eeuw.

Leiden, 26 Febr.

1846.

L.J.F. JANSSEN.

Bijlage B. bladz. 67. rapport.

De Commissie benoemd ingevolge besluit der Maandelijksche Vergadering op den 1 Mei ll., om verslag te doen omtrent het voorstel van het Lid LEEMANS in die Vergadering gedaan, heeft de eer deswege het volgende aan de Vergadering mede te deelen.

Het bewuste voorstel luidt als volgt:

‘Het door de Algemeene Vergadering benoemen van eene Commissie tot het herzien van de Wetten der Maatschappij, om verder, wanneer dit voorstel de goedkeuring der Maandelijksche Vergadering mogt erlangen, omtrent de samenstelling dier Commissie, de wijze waarop, en den tijd in welken zij de haar toevertrouwde taak zou behooren ten einde te brengen, nadere bepalingen aan de Algemeene Vergadering te kunnen voorstellen.’

De Maandelijksche Vergadering zich met de hoofdzaak of het eerste gedeelte van het medegedeelde voorstel vereenigd hebbende, benoemde ons als Commissie om haar aangaande het tweede daaruit voortvloeiende voorstel te praeadviseren. Wij hebben de zaak uit verschillende oogpunten beschouwd en rijpelijk overwogen, en deelen U de uitkomst daarvan mede, vervat in de volgende zes punten, welke wij der Vergadering thans meenen te moeten voorstellen.

1°. De Commissie tot het herzien der Wetten zal bestaan uit zeven leden; van welke twee buitenleden, te benoemen door de Algemeene Vergadering, en vijf Leidsche Leden, te benoemen door de Maandelijksche Vergadering van October.

2°. Onder de vijf Leidsche Leden dier Commissie zal althans een der Secretarissen van de Maatschappij behooren benoemd te worden.

3°. De Leden der Maatschappij buiten Leiden wonende, worden verzocht hunne bedenkingen en voorstellen ter verbetering der Wetten, vóór den laatsten September aanstaande, bij den Secretaris voor de briefwisseling, met het adres ‘aan de Commissie tot het herzien der Wetten’ in te zenden; de Leidsche Leden, aan den gewonen Secretaris der Maatschappij.

4°. De Commissie zal vóór het einde van het jaar 1846 het ontwerp van Wet, zoo veel mogelijk gebruik makende van de ingekomene aanmerkingen der Leden, in gereedheid brengen.

5°. Dit ontwerp zal in eene of meer Maandelijksche Vergaderingen na December ter overweging worden aangeboden.

6°. Na de voorloopige goedkeuring der Maandelijksche Vergadering, zal het op de Algemeene Vergadering in 1847 ter tafel worden gebragt, ten einde bepaaldelijk te worden vastgesteld.

En hiermede onze voorloopige taak voleindigd zijnde, besluiten wij ons verslag met den vurigen wensch, dat de aanneming der voorgestelde herziening, in hare gevolgen bevorderlijk moge zijn aan den waarachtigen bloei onzer Maatschappij, en hebben de eer te zijn

Leiden, 14 Mei

1846.

Uwe Dw. D^{en} en Medeleden,

H.W. TYDEMAN,

C.J. VAN ASSEN,

C. LEEMANS,

J.F. VAN OORDT J.W. ZOON,

J.G. LA LAU.

Bijlage C. bladz. 68. Rekening en verantwoording der commissie uit de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, ter oprigting van een gedenkteeken voor wijlen den Hoogleeraar J.H. van der Palm.

Rekening en Verantwoording van de ONTVANGSTEN en UITGAVEN ter oprigting van het Gedenkteeken voor wijlen den Hoogleeraar VAN DER PALM, in de St. Pieters Kerk te Leiden, van wege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde aldaar, gedaan ter Algem. Vergadering, 18 Junij 1846, door de Commissie daartoe benoemd. (Zie Handd. der Maatsch. 1842, bladz. 58 en 63 en 1843, bladz. 54 en 79.)

Ontvangene giften (volgens de overgelegde lijsten):

1843.	Van wijlen Z.M. Koning WILLEM I.	<i>f</i> 500.00	
	Van Z.M. Koning WILLEM II.....	<i>f</i> 500.00	
	Van Z.K.H. den Kroonprins der Nederlanden.	<i>f</i> 200.00	
	Van Z.K.H. Prins FREDERIK der Nederlanden.	<i>f</i> 200.00	
		-----	<i>f</i> 1400.00
	Bijdrage van de Maatschappij zelve, blijkens de rekening van het Maatsch. Jaar 1843-1844.....		200.00
	Bijdrage van TEYLLERS Stichting.....		100.00
	Bijdrage uit de verschillende Provinciën:		
	Zuid-Holland.....	<i>f</i> 1199.45	
	Noord-Holland.....	<i>f</i> 379.00	
	Utrecht.....	<i>f</i> 189.00	
	Drenthe (met inbegrip van <i>f</i> 170 uit Frederiksoord, door bezorging van wijlen den Graaf VAN DEN BOSCH).....	<i>f</i> 183.82	
	Gelderland.	<i>f</i> 149.50	
	Zeeland.....	<i>f</i> 120.50	
	Vriesland.....	<i>f</i> 119.50	
	Noord-Brabant.....	<i>f</i> 65.00	
	Overijssel.....	<i>f</i> 64.50	
	Groningen.....	<i>f</i> 61.50	
	Limburg.	<i>f</i> 9.00	
		-----	<i>f</i> 2540.77
Jan.	Saldo van renten van gekochte en verkochte 1844. schatkist-biljetten volgens rek.-courant.		83.98
Jan.	Per wissel op de Handel-Maatschappij uit 1846. Java ontvangen.....		236.05

			<i>f</i> 4560.80

1842.	Voorloopige uitgaven tot de oprigting, volgens een staat en quitantiën daarvan bij deze rekening overgelegd.....	f 267.50
1843.	Kosten der oprigting, volgens quitantiën:	
	Den heer ROYER, beeldhouwer van het borstbeeld. f	1200.00
	Den steenhouwer TIMMERMANS. .... f	940.00
	Den smid BERTRAND, voor het hek. .... f	364.10
	Den stukadoor SPARENBERG. .... f	282.30
	De metselaars-rekening van de kerk, voor het metselwerk door de werklieden der kerk, aan den steenen voet, uit den grond der voormalige graven opgehaald en het inmetselen van een groot stuk muur bij het inbreken der nis uit het oude muurwerk uitgevallen, en aan het verplaatsen van een deurkozijn. ...	f 267.00
	Den timmerman der kerk SCHREUDER, voor heiwerk, plaatsen van beschot, leveren van modellen of mallen aan den steenhouwer, smid en stukadoor. .... f	256.92½
	Den loodgieter GIEZEN, voor lood enz. aan 't hek. f	43.15½
	Den verwer V.D. MARCK, voor 't verwen van 't hek. f	15.68
	.....	
	-----	f 3369.16
	Aan de kerkelijke Commissie voor afstand van den grond ter plaatsing, en 't schoonhouden.....	200.00
	Den heer architect M.G. TETAR VAN ELVEN.....	150.00
	Aan den heer graveur J.B. TETAR VAN ELVEN, voor de stalen plaat der afbeelding.....	f 400.00
	Aan de plaatdruckers KONING en BRUGMAN, te Amsterdam, voor 1025 afdrukken op velin papier.	f 156.00
	.....	
	-----	f 556.00
1844	Aan verschillende kleine uitgaven, kleuren van tot den achtergrond, en witten van den rand der nis	f 18.14
1846.	enz.	
	-----	f 4560.80

De Commissie voornoemd:

M. SIEGENBEEK, *Voorzitter*. P. HOFMAN PEERLKAMP. C.J. VAN ASSEN. L.J.F. JANSSEN. A.H. VAN DER BOON MESCH. J.T. BODEL NYENHUIS, *Secretaris*. J.G. LA LAU, *Penningmeester*.